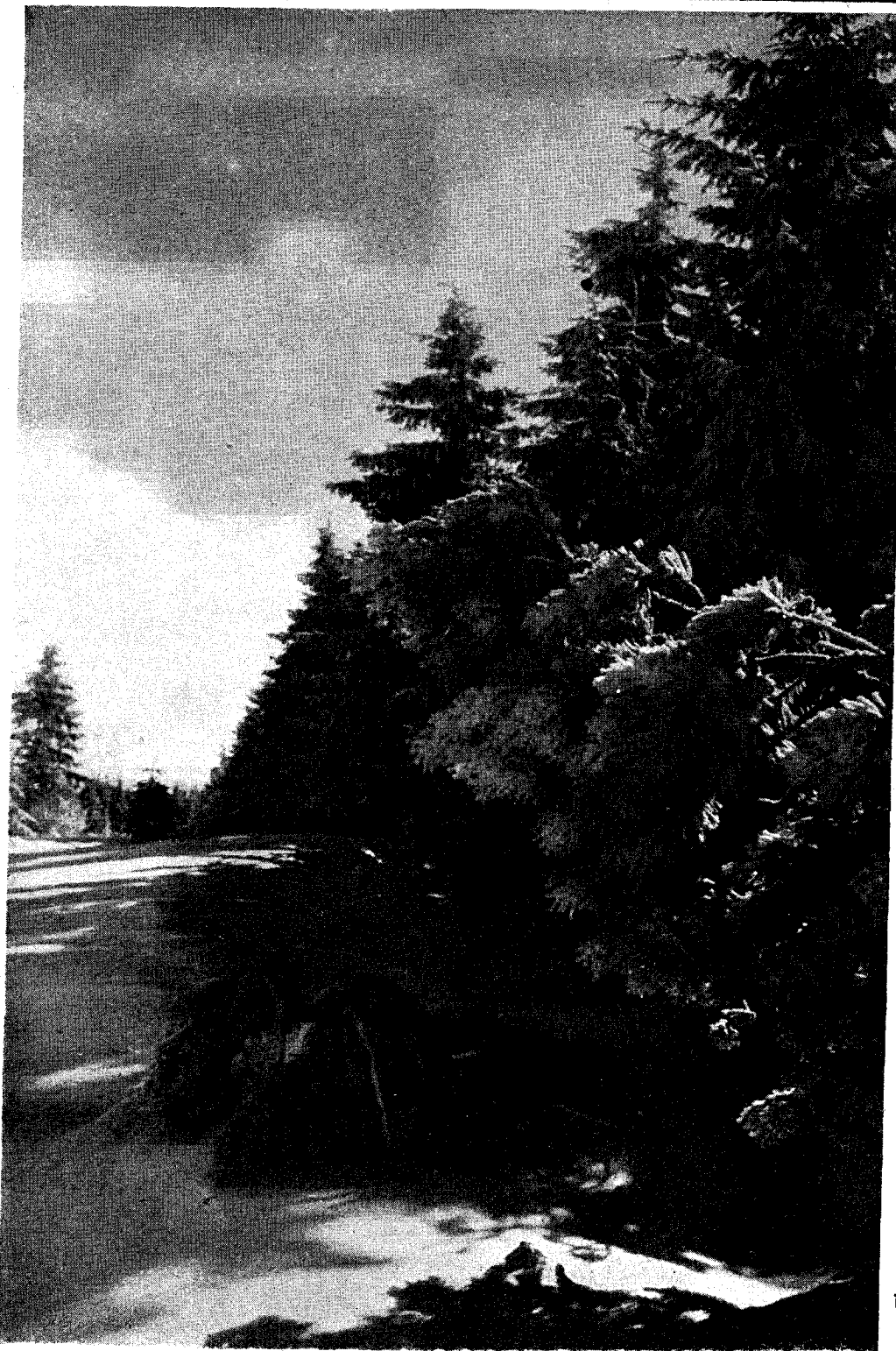

Наслігті

Журнал
Пластового
Юнацтва

Богдан Кравців

Христос родився

I

Сиділи круг багаття
у шкурах, наче звірі —
і хтось: Христос родився!
А в них не стало віри...

Колядку затагали,
та рвалася безвпину...
— Він там, комусь родився!
І може й спас чужину!

А враз сліпуче сяйво —
(зраділа вся маржина) —
мов зіронька Дитятко
всміхалося із сина.

Зірвалися. Припали.
Молилися Дитині:
— Між нами Ти родився!
Між нами, в цій країні!

II

Йшли дуки із почотом —
(нова зоря сходила!)
несли із України
і золото й кадило.

І кликав шлях в чужину
і вісті невгомонні.
— Там, десь царя знайдемо
і зложимо поклони!

А по снігу Дитятко
у сяйві діядему...
— Кудою Ти, Месіє?!
Та ж ми — до Вифлєсму!

Пристанув, світлим зором
у далеч звів без мови:
Над Кисвом здіймались
хрести в огнях багрових...

III

Донесено цареві
і книжники ствердили:
Месія народився
і зможе темні сили!

І побоявся Ірод,
що землі, царство втратить
й послав він яничарів
шукати Немовляти.

Поміж дітей шукали...
І встала кров прокльоном —
і матері ридали
над Сяном і над Доном!

... Та янгол скрив Дитятко,
щоби, як Ірод згине,
вернулось, виростало
по селах України.

(Із збірки «Промени», Львів,
1929)

Великого бажайте!

У тридцяті роковини Крутянського Бою

Не має мабуть такого часу, — століття чи епохи, ані, такого народу, що з найбільшим пієтизмом не схилявся би в гордій пошані перед жертвою крові вибраних. Стихне в роковий день гомін буднів, як в найбільше свято, до половини щоднів піднесуться повагом прапори, на цвинтарях та в мавзолеях загорять вогні і смолоскипи, — і в рішучій постанові застигнуть обличчя мужів і юнацтва, скам'януть їхні черти. І не буде в той день в народі роз'єднання, непорозуміння, колотнечі, ні спорів. На мить, — в одній порі, — стане праця в найбільших заводах, а дзвони церков від найдальших закутин краю до столиці, від найменших сіл до найбільших міст співатимуть славу Поляглим. І в такт дзвонів тугою за чинами вдарятимуть серця, і ритмом спільних почувань і збірної волі битиме кров у б'ючках і подивом для героїства запалають очі. І не буде в той день людей, ні їх пристрастей, кляс, ні індивідуальностей, а тільки один нарід й одна віра: — нарід в бойових чотах і куренях, в залізних полках і опанцирених дивізіях. І мірою вартости народу буде спосіб святкування пам'яті героїв, як колись мірою його вартости було само героїство. Бо на героїство не здобудеться народ нікчемний. А чим більша жертва, зложена на полі бою, тим більша сила народу, що її складає, тим світліше його Прийдешнє. І завжди покланяючися Світлим Тіням, покланяємося одночасно теж Невмирущій Ідеї нерозривно зо собою пов'язаних поколінь, — Ідеї, що стала ґрунтом, на якому виросло героїство.

І був вже час в Україні, бодай у значній частині її земель, в яким призначено окремий день для Пам'яті героїв: Були це роковини лицарського бою під Крутами. — Бо мабуть ніде з рівною силою, — як під Крутами, не унаочнилася мораль української Нації, — може не тієї однієї її верстви: — тобто може не співучасного до подій

покоління живих, але мораль попередніх століть, мораль поколінь князів і дружинників, чи гетьманів, кошових і козацтва.

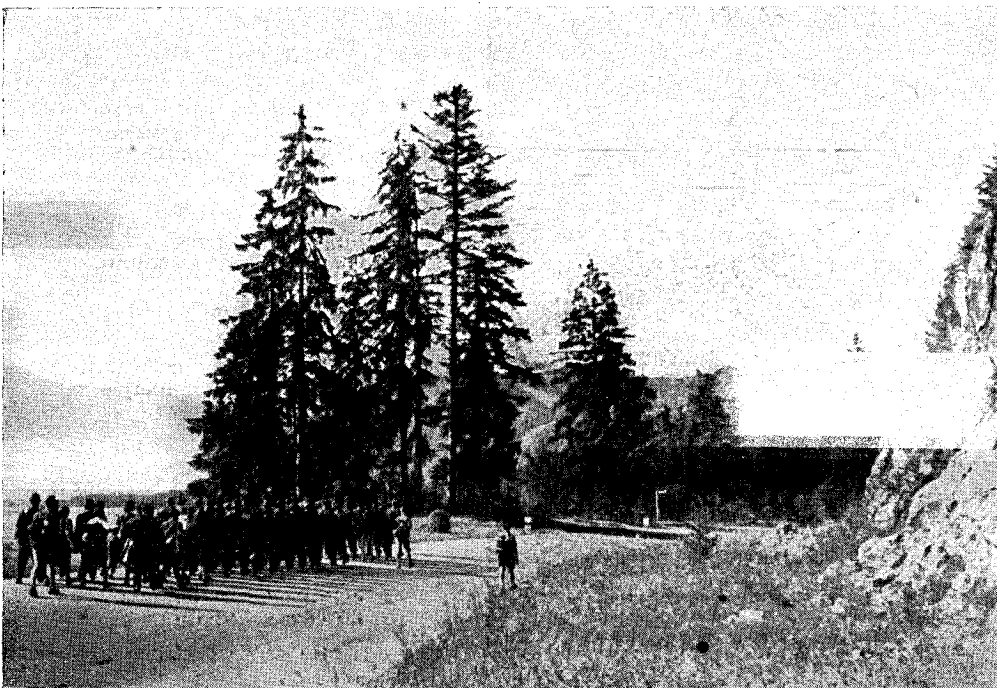
Бо ось добігало вже сім століть, як Батій руйнував Київ, а шість століть

Біг з перешкодами

Фото: Мир. Шевчик

від втрати самостійности останнього українського князівства — галицько-волинської держави. Попелом забуття притрушували століття Болданові і Мазепині дії. Ще Орлик оббивав чужі пороги європейських столиць, добиваючись для України підмоги, ще героїство жило в очайдушних куренях Запорозької Січі. Але ось більше сотні

Гей же в дорогу! . . .

Фото: Р. Загайкевич

Крути

* Ім північні вітри гудуть;
Ім сніги завивають путь,
А вони йдуть без спочину,
А вони без загину йдуть.

Ім шати залляла кров,
На шмаття їх хоругвов.
Та кожен, кожен із них
Смертю — смерть поборов.

Вслухаються в гуд і тиш
І чують, як ти гориш;
І сходять криком німовним,
Кривавим криком — коли ж?

років проминуло вже і від смерти незламного останнього кошового, що без соняшного променя 26 років карався в соловецькому монастирі. А все ж зберігся в народі якийсь рушій, що в дні 29. січня 1918 р. казав юнацтву не похитно заступити ворогові дорогу і відновити червону нитку безсмертної традиції. Чи може щось з більшою силою, як цей факт унаглядити нашу вартість як нації, а одночасно підкреслити виняткове значення Крут. І як хтось схоче зрозуміти славний бій на Чернігівських полях, якого даремно прийшлося би шукати в багатьох самостійних народів, то не зможе цього зробити без знання душі Народу, що на грані двох світів впродовж століть захищав культуру перед потопою диких азійських орд незагнужданого варварства. І тому поклін тій Непоборній Силі, що зберегла нас від татарської потопа і що сьогодні каже творити нове життя. Бо тільки з тієї сили змогло вирости героїство, що не дозволяє чужинцеві легковажно пройти попри сторінки нашої бувальщини.

* * *

Як князі з хоробрими Русичами щитами черленими поля городили перед найздами орди, як одважні дружинники на полі бою шукали для себе чести, а князеві слави, як широко про наших предків слава по світу лунала, то одночасно про їхні чини, далеко від гамору життя, в тишині чернечих келій монахи книги писали, щоб слава по століттях ще оджила. Тоді надхнений гордими чинами Боги віщі свої пальці на струни клав і соколів пускав на стадо лебедине. Тоді повстав безсмертний твір українського духа «Слово о полку Ігореві», нерозривно зв'язаний з Ігорем і його Дружиною, його задумами і його походом. І «за землю Руську» до сьогодні б'ється в творі гаряче серце автора, що вище лицарських чинів ставить добро і єдність Української держави.

І в творах тих таємнина, чому Крутами в рішальний мент зуміла промовити Нація, не зважаючи на століття неволі. В творах і цілій культурі. Бо самі князі давали приклад громаді, як жити, щоб сотворити вічні вартості. Але про ті приклади могли ми по століттях дізнатись з літописів чи пам'ятників культури, під яку самі князі клали основу.

Ось про Ярослава Мудрого читаємо, що книгам він присвячував належну увагу, сам читаючи не тільки в день, але й ночами. І зібрав письменників многих і перекладав з грецького на мову слов'янську і списував многі кни-

Андрій Гарасевич

Крути

Земля дрижала. Схід в вогнях жеврів. Сурмили сурми. Примали гармати. А в їх очах вогнистих та завзяятих горів святий, благословенний гнів.

Ішли, де білість сніжаних полів, де смерть взялася з вітром танцювати. Свистали кулі... Рвалися гранати, — і постаті майнули в вир вогнів.

І прогоріло... Порохом зайшло... Могилок триста заросло травою. А ти, як все, усмінене село сніжні сині сні в солодкому спокою.

Із збірки «Сонети»
Прага, 1941

ги в поужу людям і вірним. І прикрасив многими іконами золотом, сріблом і церковною посудом святу Софію, що її оснував. А ставив церкви по містах і по городах. — Це тільки уривки, з яких проте можна уявити цілість. І з них можна виробити собі погляд на зв'язок культури й героїзму.

Бо ось і Крути цього прикладом. В найближчі — по невдачі визвольних змагань — роки мало чується про Крути. Про них мало й хто знає, але вистачає кількох коротких заміток в пресі, щоб Крути ожили, як легенда у живім слові, у творчості письменників і мистців, у книгах, образах і різьбах. І жертва найкращих до віку буде невичерпаним джерелом надхнення і віщих слів. І жертви найкращих виказуємо себе щойно тоді гідними, як ціле наше життя це один творчий труд, ще одно безперервне горіння, це беззастережна вірність Ідеї і заповітові. І щойно тоді можемо мати чисту совість, як згідно зі заповітами героїв на нові рейки пхнемо ціле наше життя у всіх його ділянках: нашим потом і кров'ю, трудом і жертвою, словом і життям.

І саме ще й тому в героях Крутів віддаємо честь і шану не тільки самим лицарям, але й цілій Нації, що в кожному героїстві нерозривно з людьми сплелася культура народу і голос століть. І в Крутах мусимо бачити не тільки самі Постаті, але й відгомін Святославових походів чи Конотопу і горді слова наших літописців і пророків.

Є залізна послідовність у жертві: Крути це властиво перший чин української відродженої державности. Останнім чином треба вважати Базар. Між тими двома боями замкнена слава, що з неї сил черпати можна на століття. А одночасно перший і останній чин найбільше недосяжні напруженням героїства. Тільки що під Крутами ще ставали лише свідоміші, а під Базарем вже ставали всі верстви плече об плече, як мур, суцільно, нерозривно. І наче символ їх — сирій і невідомий досі козак Щербак, такий великий у своїй вояцькій скромності, як найбільші лицарі історії. 359 їх спочило там у братській могилі до дня суду, коли стануть вони спільно перед Єдиним як достовірні свідки. Не записала історія докладно кілька юнаків лягло під Крутами. Може й те саме навіть дивним призначенням число?... Бо є важкі до в'яснення холодним розумом аналогії між Крутами й Базарем. І ось тільки двічі сколихнув Україною в однаковий спосіб спів гимну, незаглушені слова

«Ще не вмерла», що їх старалися убити сальви крісів і стрільна кулететів.

І як слова гимну до нині завжди живим спогадом, так і заповіт: На службу до ворога не підемо! Не дамо покорити свого вічного духа! На сором не видамо звичаїв, не викривимо здобутих століттями у боях національних цих і черт.

І буде день морозний, як морозним був ранок 29. січня 1918 року. І падає сніг і пластинки коврами вкриватимуть поля політи героїською кров'ю.

І стане на полях вибраний муж з-поміж нас, найдостойніший між живучими, найбільше поважаний і заслу-

Через кладку

Фото: Мир. Шевчик

жений, найбільше пошани гідний і казатиме слова тверді мов залізо, прості й величні, як вояцька душа, гримучі, мов удари меча, мов чини, що день той дарують.

І задивлені у нього і заслухані в слова глядітимуть залізні лави, плече об плече — всі до одної верстви народу, що шлях хвилині тій мостили.

І не буде туті ні стогону, але радість і дзвони.

І як на Крутянських полях в той день відслонять пам'ятник з граніту, могутній спів «Не пора» стане відзеркаленням настрою, і всього того, що лучить нас як Націю в шутрі і що відривляє нас від других.

А ми? Ми маємо той день підготовляти й прискорювати, словом і ділом,

Готуються до майбутніх завдань

Фото: Мир. Шевчик

Усім пластунам і пластовим частинам, що з нагоди Різдва і Нового Року надіслали побажання для Пластової Старшини і для мене особисто — щиро дякую та бажаю їм усього найкращого в Новому Році, а передовсім скорого повороту в наші гори та в рідні степи України.

Др. АТАНАС ФІГОЛЬ

Голова Пластової Старшини

15. січня 1948.

ПРИВІТ

УКРАЇНСЬКИМ ПЛАСТУНКАМ
З НАГОДИ РІЗДВА ХРИСТОВОВОГО
ВІД КНЯГИНИ МАРІ МАССИМО-
ЛАНЧЕЛОТТИ ПРОВІДНИЦІ
ІТАЛІЙСЬКИХ СКАВТОК

Con mille ringraziamenti dell'Associazione Guide Italiane e sinceri auguri! Manderemo la Loro bella cartolina anche alle „Esploratrici“ (che momentaneamente hanno la presidenza della Federazione). Buon anno a tutte le gentili Esploratrici Ucraine!

M. Massimo -Lancellotti
Presidente A. G. I.
(Movimento Cattolico)

28. 12. 47

Зміст цього листа в перекладі такий:

Велике спасибі за побажання від Товариства Італійських Гвід (скавток) і щирі побажання від нас: Пошлемо Вашу гарну листівку теж і Експлоратриці, (що в їх руках тепер провід Федерації). Щасливого Нового Року всім шановним Українським Пластункам.

Пояснення: Товариство Італійських Гвід — організація католицьких скавток в Італії. Експлоратриці — скавтки, членки із загального скавтського італійського руху. А. ДЖ. І. — Асоціація Гвіде Італіяне — Товариство Італійських Гвід.

щоб готовою була Нація, як настане день чину. —

Великого бажайте і велике творить, Друзі, бо тільки великі бажання і рівні їм чини здійснять те, чого прагнемо і чим справді вшануємо героїв — Перемогу.

Джулієта Ляв

основник дівочої скавтської організації

в США

Основницею дівочої скавтської організації в США була Джулієта Ляв (Juliette Low) з роду Гордон. Джулієта, або Дайсі, як її звали дома і її приятельки, народилася 31. жовтня 1860 р. в Саваннаг (Георґія). Була шостою дитиною у своїх батьків.

Вже в дитячих роках виявляла вона міцну індивідуальність. Завжди була провідницею забав. Товариства мала багато, бо, як оповідають, не раз і понад 20 дітей забавлялося під проводом Джулієти. Найрадіше бавилися діти в заснування господарства у верхівці низьких розлогих дерев, що росли на подвір'ї її дому.

Підрісши, Джулієта вчилася в початковій школі в Саваннаг, потому у школах Вірджинії і Нью-Йорку. Навчання закінчила з дуже добрим успіхом й вернулася додому і в 1886 році вийшла заміж за Вільєма Ляв. Незабаром виїхали молоді до Англії і там поселилися. Але ж на самому початку перебування в Англії трапилося Джулієті нещастя. Вона оглухла і залишилася глухою вже до кінця свого життя.

Була Джулієта дуже здібною і талановитою малювкою і різьбаркою. Завжди була дуже діяльною на суспільному полі і всюди першою. Життерадісна, привітна, дотепна й весела — вміла відчувати гумор, жарти й розвагу. Любила людей, особливо ж молоді і знала з'єднати собі і дітей і старших. Любила теж і звірята. За все це любили її дуже рідні та знайомі і мала Джулієта чимало приятелів, які завжди помагали реалізувати їй задуми і плани. Слава про Джулієту дійшла й до королеви, яка запросила її до себе.

Любила Джулієта й мандрувати. Побувала під час своїх подорожей і в Єгипті і в Індії.

Була бездітною. Коли помер її чоловік, Джулієта стала дуже самотньою. Та на щастя в той час — 1910 р. — познайомилася вона з лордом Бейден Пауеллом і за його спонукую зацікавилася скавтським рухом, який став організуватися з 1907 року, спочатку як рух хлопців.

Пізнавши принципи й мету скавтського руху, Джулієта Ляв стала гарячою прихильницею скавтизму. В 1911 році почала вона працювати в дівочому скавтському гуртку в Глін Лїон у Шотландії. Згодом зорганізувала два дівочі скавтські гуртки в Лондоні. В січні 1912 року виїхала Джулієта кораблем Аркадія до США. Тим же кораблем їхали тоді Роберт Бейден Пауел і його майбутня дружина Оляв Соамес.

З початком березня 1912 р., перебуваючи в своєму родинному місті Саваннаг у Георгії, Джулієта запросила до себе 24 дівчат і розповіла їм про велику ідею скавтського руху. Вже 12. березня того ж року в домі Люїзи Портер в Са-

ваннаг створено на сходинах дівчат два дівочі скавтські гуртки. Дайсі Гордон, братанка Джулієти Ляв, вписалася першою в члени гуртка.

Так почалася «велика гра» в дівочий скавтський рух у США. Переїнявши ідею скавтизму від своєї провідниці Джулієти Ляв, дівчата стали працювати за вказівками скавтського закону, який наказував «бути завжди готовим» і «чинити добре діло».

Вже в травні 1912 року дівочий скавтський гурток святкував свій великий день. Тоді виступили дівчата перший раз офіційно, в скавтському однострою, пошитою з темно блакитного тривкого матеріалу з ясно блакитною стяжкою. Пізніше барву дівочого однострою змінено на «кгакі», а вкінці на теперішню зелену. З того часу однострій став гордістю кожної скавтки. Він дає гарного вигляду цілому скавтському

Скавтки біля ватри

гурткові, помагає творити скавтську спільноту-дружбу, вкінці допомагає вдержувати взаємини із сестрами-скавтками в цілому світі.

Скавтська дівоча організація в США починає рости з року в рік. Незабаром у всіх стейтах Америки вона стала зареєстрованим товариством. В 1916 році Джулієта Ляв видала книжку п. н. «Як дівчата можуть допомогти своїй Батьківщині?». У Вашингтоні створилася національна рада дівочих скавтських товариств і на перших річних зборах цієї ради обрано Джулієту Ляв першою президенткою, якою вона була аж до 1920 року. В 1919 р. в лютому створено міжнародну раду скавтських жіночих організацій і Джулієту Ляв обрано членом-кореспондентом цієї ради.

Наприкінці свого життя пережила Джулієта Ляв радісну хвилину, а саме в 1926 р. в травні відбулася в США четверта міжнародна жіноча скавтська зустріч, перша поза Вел. Британією, в таборі «Едіт Масі». У цій зустрічі брали участь скавтки з 29 країн. Присутнім був теж провідник весвітнього скавтського руху Бейден Пауел і його дружина. На пам'ятку відбуття цієї зустрічі Бейден Пауел засадив на місці зустрічі дерево. Зворушливою хвилиною було вкидання в'язаночок хворостою до ватри. Ці в'язаночки загорювалися разом у великий вогонь скавтського братерства і дружби.

В тому ж році дівочий скавтський уряд у США нараховував уже 137.012 членок.

В січні 1927 року Джулієта Ляв по-

Американські й індійські скавтки

Фото: Нюсвік

мерла в своєму ж родинному місті Саваннаг.

Декілька місяців після її смерті створено — для вшанування її пам'яті — «Фонд світової дружби імені Джулієти Ляв». Всі скавтські дівочі коші в США починають щороку своїми вкладками до збільшення цього фонду. Під час останньої — т. зв. другої світової війни, цей фонд дав велику допомогу сестрам-скавткам, що потерпіли від війни. Крім цього видано книжку «Джулієта Ляв і дівочий скавтизм», як теж день народження Джулієти 31. жовтня визнано офіційним днем святкування засновин дівочого скавтського руху в США.

Велика ідея скавтизму, заціплена в США Джулієтою Ляв, захоплює все більше дівочу молоді Сполучених Штатів Америки. В 1941 році дівочий скавтський уряд у США нараховував 670.380 членок.

БУВ ПЛАСТУНОМ

Студент квапився на лекцію. Здалека видно було трамвай і він приспішив кроку. Була зима й на вулицях було ховзько. Студент посовгнувся, впав, але все ж таки встиг сісти до трамваю. Коли вже трамвай рушив, він почув дивний біль і розіпнявши плаща завважив, що металевий олівець, якого носив у грудній кишені, вбився йому глибоко в груди. Сталося це мабуть тоді, коли він впав. Завважили це й інші пасажирки і всі, включно з кондуктором, хотіли йому помогти і витягти олівець. Але студент сказав: — «Ні, це справа лікаря-хірурга, будь ласка, допоможіть мені дійти до шпиталю!»

Трамвай станув, студента знесли на вулицю, покликвали рятувкового воза, що відвіз його до шпиталю. Там негайно взяли його на операційний стіл. Олівець доходить майже до серця. Найменший порух олівця міг спричинити негайну смерть.

Після операції студент запитав лікаря:

— Чи я буду жити?

— Очевидно!

— Але, чи я літом зможу знову грати в копаного м'яча?

— Так, зможете! Будьте спокійні...

Студент був урятований тільки тому, що він був скавтом і що важко ранений не забував скавтської інструкції: не братися до діла, що його може виконати тільки лікар.

Така подія трапилася недавно справді в США.

У службі для Батьківщини

Англійський скавтизм

Провідник всесвітнього скавтського руху ген. Бейден Пауел сказав: «Ваши ділами нехай править любов і добра воля. Кожен повинен змагатися до щастя й особистого добробуту, але ж осягне їх тільки працею для Бога й Батьківщини.»

Таким принципом руководився Бейден Пауел, даючи почин скавтському рухові і розуміючи, що скавтизм буде гарним доповненням існуючих у Великій Британії організацій молоді.

Але ж коли з цього почину розвинувся великий самостійний рух молоді, то й тоді амбіції скавтизму, були завжди скромними. «Звичайне щоденне діло стало неначе символом і дороговказом скавтського руху». Від скавтів не вимагав ніхто великих діл, посвяти й героїства, але ж тільки того, щоб вони доходили до свого щастя звичайною щоденною службою людям і Батьківщині.

Англійські скавти і скавтки склали свій перший іспит під час першої світової війни. Заки змобілізовано армію й поліцію, скавтські провідники й інструктори, які були на різних високих становищах у державі, закликали скавтів стати на допомогу zagrożеній Батьківщині. Так, виконуючи своє щоденне добре діло, почали скавти охоронювати залізничні мости й телефонні лінії. Головний інженер пошти передав головній скавтській команді таємні мапи телефонічної сітки і за кілька годин п'ять тисяч скавтів стояли вже на визначених місцях. На бажання лорда Кіченера морські скавти перейняли охорону побережжя і крім того передано під їх охорону радієву станцію. Скавти були підчинені безпосередньо адміралові. Їх змобілізовано щойно в 1920 році. Цю службу виконувало 32 тисячі скавтів. Сухопутні скавти творили допоміжну службу возних, шоферів, посылних. Скавтки працювали в лікарнях і суспільних організаціях.

Коли в 1939 році політична ситуація ставала все більше напруженою і війна здавалася неминучою, англійські скавти почали приготуватися щоб стати на допомогу Батьківщині. Вони мали вже досвід з минулої війни і були ще краще, як тоді, зорганізовані. Але ж скавтам не визначено в загальному пляні оборони ніякої ролі. Тоді сказали собі скавти: «Гаразд! Коли «стара Англія» не вимагає великих діл, ні великої збірної акції, то ми дамо щоденне добре діло.» Так і зробили. Своє добре діло виконували

в 115 допоміжних організаціях. Між іншим перейняли скавти опіку над евакуованими, опіку над дітьми, дбання про багаж евакуованих і подорожніх і т. ін. Займалися вони теж білінням пішоходів, перешкод біля доріг, замків у дзе-

Британська престолонаслідниця Слісавета в однострої морської скавтки
Фото: Дороті Вільдтін

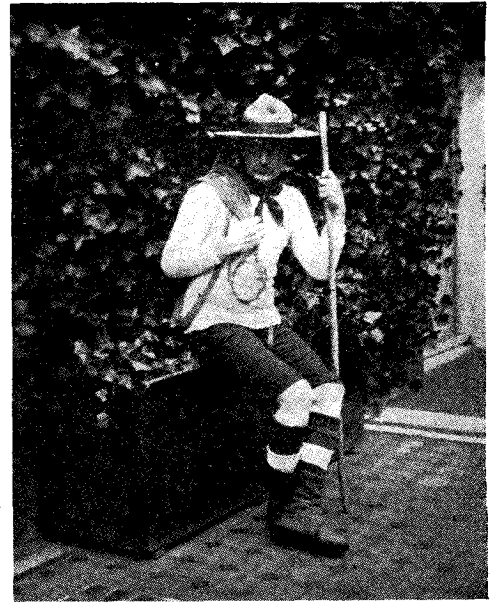
рях; давали лекції англійській мови втікачам із чужих країн і виконували службу в протилетунських сховищах, організували приміщення для вибомблених, будуючи часто шатра для них. Хоч і не могли працювати скавти на «небезпечних становищах», то все ж таки у скавтській хроніці записано багато справді героїських діл. Для прикладу подасмо прізвище одного із скавтів-героїв Д. Л. Джонса, який одержав найвище відзначення „Order of the British Empire“ (О. В. Е.) за врятування двоїх людей, присипаних румовищами збомбардованого дому. Він дістався до них і з власного тіла зробив рід даху, щоб під час відкопування хоронити їх перед зраненням. Так видержав він 4 години, будучи весь час під загрозою засипання. Під час того піддержував духа нещасливим. Багато героїських діл зробили морські скавти і під час відвороту з-під Дюнкірхен.

Своїми скромними добрими ділами доконували не раз скавти чудес. Водночас мали велике моральне задоволення, допомагаючи в тяжкий час своїй Батьківщині.

Да-Пе.

МАРКИ

наліпки видані з нагоди Ювілейного Свята Весни в Міттенвальді, можна ще набути в Кооперативі «Пласт». Продається лише цілі серії «Ю. С. В.» і «У. П.» разом 16 шт. Ціна за неперепечатані 20 Рм. За перепечатані печаткою «Ювілейне Свято Весни в Міттенвальді і наклеїні в альбомчику «Ю. С. В.» 25 Рм.

Бейден-Пауел в 1908 році
Фото: «Джемборі»

З ЗАПИСНИКА ПРИРОДНИКА

Найбільший ссавець

Всі знаємо, що найбільшим ссавцем є кит. Багато китів коло Гренландії, але найбільші з них живуть в океанах південної земної кулі.

Бували випадки, що забитий кит мав 34 метри довжини і важив 149.700 кілограмів.

Самичка годусе мале китинча своїм молоком шість місяців. Народжене мале має довжину 7 метрів.

Паца у кита велика, але горло дуже вузьке, децю більше кулака. Живиться кит виключно дрібними морськими рачками, до 3 см довжини. Течія і вітер зганяють безчисленну скількість рачків і такими «пасовиськами» плавають кити громадами по 8—10 штук.

Найменший ссавець

Це мишка-землерійка. Лише вона не гризун, як наша миша, а завзятий хижак-комахоїд.

Найменша землерійка живе в середущій Азії і довжина її тіла всього 36 міліметрів, а хвоста 27 міліметрів.

Вона дуже пажерлива. Поїдає всяких комах, хробаків і слимаків. Інколи має відвагу нападати на жаб і мишву, які в кілька разів більші за неї. Году не видержує і без їжі, за кільканадцять годин, гине.

Зізіфікус

В Туркестані росте дивне дерево. Воно не дуже високе і має дрібне зубковане листя. Коли пожувати це листя, то людина зразу перестає відчувати смак солодкого. Тоді не тільки не відчуваємо двох-трьох кусків цукру в склянці чаю чи кави, а й сам цукор в устах здається крейдою.

Пожувавши цих листків, не відчуєте навіть солодоців сахарини, яка у 500 разів солодша за цукор. Це ділає так через короткий час на нашні нервові смакові бородавки на язичці — алькалоїд зізіфікус, що є в листках згаданого дерева.

Лелеки

Найбільше лелек (бузьків) живе в місцевості Тімбукту в Африці. Один з подорожніх пише, що він зустрів там щонайменше яких сто тисяч бузьків і то не перелетних, але таких, що живуть там постійно.

Подав Л. Бачинський

Пласт в Італії

Для пластуна-українця, що не цікавився ближче пластовим рухом в Італії, важко зор'єнтуватися у його організаційному розподілі, що настав внаслідок підходу до основ італійського пласту. Духовність італійця, як представника романського й середземного (гарячого) народу, що виховувався на старій католицькій культурі, саме в центрі й бастионі католицизму, мала — зрозуміло — свій сильний вплив на більшу частину італійського пласту. Тим то ми в Італії зустрічаємося з двома виразними пластовими напрямками, що уформилися у дві пластові організації — католицьку та загальнонаціональну, що живуть і працюють нарізно.

Для кращої орієнтації подаю організаційну схему італійського пласту, що ділиться отак:

1. Італійське Католицьке Скавтове Товариство — *Associazione Scautistica Cattolica Italiana*, або скорочено *ASCI* («аші»);
2. Товариство Італійських Пластунок (католицьких) — *Associazione Guide Italiane*, скорочено *AGI* («аджі»);
3. Молоді Італійські Пластуні — *Giovani Esploratori Italiani*, скорочено *GEI* («джеї»), що діляться на:
  - а) Національна Корпорація Молодих Італійських Пластунів — *Corpo Nazionale Giovani Esploratori Italiani*, скорочено *CNGEI* («кнджеї») та
  - б) Національна Унія Молодих Італійських Пластунок — *Unione Nazionale Giovani Esploratrici Italiane*, скорочено *UNGEI* («унджеї»).

Обидві чоловічі пластові організації, цебто «аші» та «кнджеї» творять федерацію. Управа федерації складається з 3 (трьох) членів одних і з 3 (трьох) членів других і голови. Голова міняється щопівроку, а саме: пів року головує голова католицьких пластунів («аші» - в), а пів року голова національних пластунів («кнджеї» - в). Під сучасну пору головство федерації знаходиться в руках «аші»-в, тобто католицьких пластунів, а ним є інж. Освальдо Монасс (*Oswaldo Monass*).

Також і жіночий пласт, цебто «аджі» (католички) та «унджеї» (національні) творять свою федерацію — *Federazione Italiana Guide ed Esploratrici*, *FIGE* («фідже») де головство належить рік одним, а рік другим. Головою тепер є княгиня Марія Массімо Ланчеллотті (*Maria Massimo Lancellotti*), президент «аджі»-в.

І. Найчисленніша пластова організація це — католицький пласт «аші», де згуртована тільки хлоп'яча католицька молодь. Як колись наш пласт розвивався головню при школі, а його опікунами були вчителі, професори тощо, так «аші» гуртуються коло церкви, а духовий провід спочиває в руках священників. То ж оця молодь проводить свою пластову працю під патронатом католицької церкви та під її кутом зору, цебто підклад пластової вихови та праці є — католицизм.

«Аші» тепер начисляють 49.220 членів, у чому юнаків — *boy scout* 28.950, вовчат — *lupetti* 5.930, піонерів — *pionieri-rovers* 4.990, а решта творять старший пласт і провідницький елемент.

На чолі католицького пласту стоїть начальник — *Scout*, але тепер це місце не обсажене. Організацією управляє Центральний Комісаріят — *Commissariato*

Centrale, а його головою є вже згаданий інж Освальдо Монасс. Сам Центральний Комісаріят має 12 членів, що ведуть відповідні пластові референтури.

Католицький пласт «аші» існує в Італії від 1917-го року з перервами, бо за час фашизму був заборонений і працював до деякої міри в підпіллі. Пластова відзнака «аші»-в це — стилізована подовгаста ліліяка без жадних додатків, написів, чи букв.

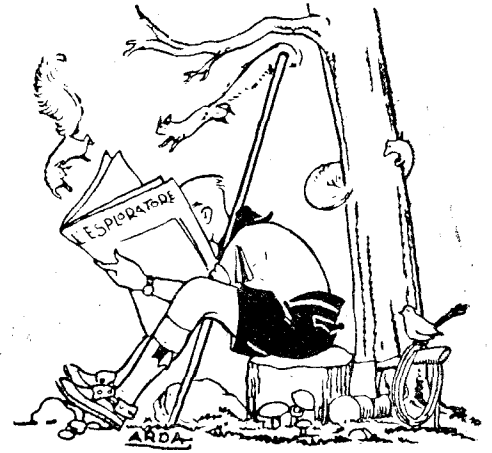
Пластові журнали: «*Esploratore*» (пластун), місячник для юнаків та 2. «*Estote Parati*» (Будьте готові), двомісячник для провідників. Адреса: *Commissariato Centrale (A. S. C. I), Roma, via della Conciliazione, 1.*

II. На католицько-світоглядній основі розвивається й друга пластова організація - Товариство Італійських пластунок «аджі»-в. Ця організація живе зовсім окремим і незалежним життям, а кермує нею її центральний Комісаріят на чолі з княгиною Марією Массімо Ланчеллотті, що про неї вже була згадка.

Італійський жіночий пласт малочисельний, заледве налічує тисячу членок. Він теж і молодий, бо заснувався допіру 8. IX. 1943-го року після розвалу фашизму. Ця організація є в стадії оформлювання та шукає доріг своєї діяльності. Вона те не зовсім свідомо своїх завдань, і старші пластуни не мають ясних і чітких понять про свої завдання та свою роллю щодо пластової праці. Їх праця, як старших пластунок, зводиться до провідницької ролі, чи суспільно-громадської праці. В нашому розумінні пластового життя в куренях, чи гуртках, як самостійних одиниць між італійськими католицькими пластунами — немає.

Католицький дівочий пласт ділиться на:

1. Зозульки — *Coccinelle* (кочінелле) (нім. *Marienkäfer*), наші вовчята, від 7-11 років;
2. Юначки — *Guide* (гвідє) від 11-17 років;
3. Старші пластуни — *Scolte* (сколте) від 17-22 років.

Італійський скавт

Старші за ті роки входять у провідницький елемент, або посвячуються громадсько-суспільній праці.

Пластова відзнака це — конюшинка (*trifoglio*) на хресті з буквами на кожному листочку *A. G. I.* («аджі»).

Пластовий місячник «*La Guida*» (пластунка, провідниця).

III. Третя пластова організація в Італії це — національний пласт, що об'єднує пластуни - «кнджеї» та пластунок-«унджеї». Організаційно й ідейно нам ближчий. Ця організація держиться за сади, що пласт повинен гуртувати всіх, що тільки прагнуть включитись у пластове життя. Не акцентує релігійної приналежності, в протилежності до «аші»-в і до «аджі»-в; ставить за ціль своєї пластової праці в першу чергу плікання характерів, а все інше випливає з цього основного принципу. У своїх рядах мають і католиків (більшість), і протестантів, ба навіть і пластунів мойсеєвого віроісповідання.

На чолі організації «джеї»-в стоїть голова (*presidente generale*) проф. унів. Гвідо де Руджеро, а начальником пласту (*capo scout*) є д-р Луджі Піротта.

Організація охоплює 5.000 пластунів (*esploratori*) та коло тисячки пластунок (*esploratrici*). Діляться на:

1. Вовчята (*lupetti*) від 8-12 років;

Італійські скавти на мандрівці

Фото: «Джемборі»

Скавти з усіх сторін світу
Фото: Дена

2. Юнаки (scout) три роди, « 12-16 »
3. Старші пластуни (scolte). « 16 далі та
4. Сеньора (seniores).

Пластова відзнака пластунів-«кнджеї»-в — стилізована лілійка, коротша від лілійки «аші»-в та має на трьох листках три букви: G. E. I. («джеї»).

Відзнака пластунок-«унджеї»-в коношинка з тими самими буквами, що й у пластунів, на трьох листочках.

Видають такі часописи:

1. «Boy Scout», місячник для юнаків;
2. «Primule e Trifogli» («Прімуле е Тріфольї»), первоцвіти і коношинки), журнал для юначок.
3. «Sii preparato!» (будь готов!), журнал для провідників «джеї»-в.

Організація «Джеї»-в повстала ще в 1912-му році та проіснувала до 1927-го р. Після упадку фашизму відновилась у 1944-му році.

І чоловіча й жіноча федерація належать до Міжнародного Скавтового Бюро в Лондоні. Либонь тільки на домагання цього ж самого Бюро італійські пластові організації мусіли створити федерації, бо йнакше не хотіло це Бюро визнати окремих пластових організацій в Італії.

Підводячи підсумки вище сказаного, доводиться ствердити, що в Італії існують три, чи навіть чотири, пластові організації, що живуть своїм, окремим життям, які з собою пов'язані організаційно тільки на вимогу зовнішнього світу і та організаційна зв'язь тільки формального характеру. Немає для всіх пластових організацій спільного провodu, немає якогось спільного оформлення, однієї організаційної системи тощо. Кожна пластова організація оформилась, чи ще оформлюється, на свій лад і за своїм розумінням пластової ідеї та її провдженням у життя. Навіть такий зовнішній символ пластової організації як пластова відзнака проявляється в Італії, в її пластових організаціях, у чотирьох (!) різних формах. Кожна організація видає свої окремі часописи й інші свої видання. Не треба й згадувати, що правила, зарядження, накази тощо однієї пластової організації не зобов'язують членів іншої пластової організації в Італії. інж. А. ІВ.

Юр. Федорович

Стінками «Сплячої відьми»

Із «Сплячою Відьмою» (Ротгофен 1369 м — Ляттенгебірге) у нас давнє знайомство. Це нині ми вже втретє біля неї. Двічі стукали, витратили багато сил і часу — і завертали переможені. Попробуємо сьогодні.

На «чоло» нецікаво — там легкий підхід. Зате «ніс» і «борода» із півночі й із заходу нічого собі. Рішаємося виходити на «ніс». Оглядаємо стінку й обмірковуємо можливості спинатися. Бачу розв'язку, але Андрій досить довго відстоює іншу дорогу, вкінці капітулює перед мосою «невгнутістю», а Юрко тільки притакує мені. Виявилось, що в мене «добрий ніс», бо потрапили ми на вихід через т. зв. «Вестфлянке», один з кращих в цій околиці.

Виступаємо у звичайному порядку: Андрій Гарасевич, Юрко Любінецький і я. Юрко, тому, що він «найкоротший», іде завжди поміж нами «довгими». Переходимо через кілька навислих місць, що їх охрестив я «животиками» (ця назва мала довго своє почесне місце в нашій альпійській словнику), пробиваємося косодервиною і задержуємося менш-більш у половині дороги до шпилья під ключовою позицією. Гладкий скельний «гребінь» — і треба його перейти. Помагаю Андрієві і Юркові, а сам стрягну, бо нікому мені допомогти, а шнура нема... Пробую на всі лади. Не йде. Знервований безуспішними спробами, закурюю цигарку. Заспокоююся і пробую ще раз і ще раз... Не йде... Рішаюся вертатися. Друзі відраджують, але іншого виходу нема. Андрій з Юрком вгору, а я вниз, Перший «животик» проскочив напрочуд легко, зате з другим куди важче, як думав. Ніяк не можу найти доброго місця для ноги, та й за ніщо не можна зловити добре рукою. Все рухається...

Пробую зійти щілиною ліворуч, але по кількох кроках завертаю. Завузька, а на добавок ще навислий камінь, що його ніяк обійти. При цій нагоді зривається з-під моїх рук велика брила, котиться вниз і робить багато шороху. Андрій запитує з гори, що сталося, а коли чує мою відповідь, додає: «Думав, що тебе вже чортяка зіптовхнув!»

Гаятися ніяк... Видержуючи тягар тіла на правій руці, перегинаюся лежма взад і врешті нога находити оперття. Пробую — держитесь! Обережно переносю тягар на ногу, нахожду оперття другою, рукою за щілину — і «животик» поза мною. Решта йде гладенько. Виходжу на сонце і бачу друзів на шпильї...

Наступної неділі (кінець жовтня 46) ми знову у «відьми» в гостях. Тим разом ми удвійку з Андрієм і йдемо на «борода». Щілиною згл. широким кошиком поміж стіною «Вестфлянке» «носа» і «бороди» спинаємося вгору. Камінь холодний, в пальці заходять запари — і ми щасливі, коли осягаємо шпиль.

Дещо трудніше було сходити, бо не мали шнура. Тому перейшли ми переходом («кверганг») на стінку («Вестфлянке») «носа» і в гору і через «чоло» вниз...

Ще один раз в тому році були ми у «відьми». Разом із пластунами в ролі «вожатих»... Хлопці пішли підходом на «чоло», а ми з Андрієм з куском шнура через «Вестфлянке». Гребінчик скапитулював легко — і за півгодини ми були на шпиль. * * *

Сезон 1947 почали ми відновленням «старого знайомства» з «Відьмою». — «Пішли по благословення!» — кепкував Андрій. Ішли ми здовж хребтом, починаючи від «груди», як кажуть німці «дурх», не зважаючи ні на стезжку, ні на знакування, до Драйссельштуль (1678 м), а там косодервиною вниз до залізничного перестанку Вінкль. Пообдряпувані до крові руки і ноги, подерті сорочки і панчохи були пам'яткою нашого мандрування косодервиною...

Виходити на скельні стіни «Сплячої Відьми» дуже корисно альпіністам-початківцям. Не ставляючи надто великих вимог, своєю крихкістю вчать вони початкуючого альпініста «азбуки», а вправному нагадують про велику вимогу скель: бути обережним завжди і всюди. І тому в туристичній книзі на шпильї «Сплячої Відьми» знайдете підписи альпіністів «з маркою», членів гірських рятівничих дружин (Бергвахе) з поміткою «Ібунгсклеттерай», побіч підписів маловідомих, а то й зовсім «недільних альпіністів» (Зоннтагсбергіштайгер).

В лісовому скавському таборі

Мандрівок по рідному Краю

В. Ор.

Наймолодше з наших міст

Одеса велике місто і водночас найбільша українська чорноморська пристань. Все ж таки як місце поселення вона дуже давня. Ще до Христа була пристань істриян та ісіаків, звана Одес чи Ордас. Ця оселя зникла під час нападів азійських народів у 3—4. столітті по Хр. В 14. ст. згадується ця місцевість як володіння Литви. У 15.ст. тут повстало турецьке укріплення й торговельне місто Хаджибей, а 1764 року турки побудували кріпость Єни-Дунія. Договором в Яссах (1791) Хаджибей признано Росії. Тоді розбудовано тут воєнно-тоговельний порт і в 1794 році перейменовано його на Одесу. В Олександрівському парку в

Одесі залишилися ще й до сьогодні руїни старої турецької фортеці — частина фортечної стіни з вежою.

З 1794. року місто почало дуже швидко зростати. Сприяло цьому й те, що його перші начальники, особливо ж князь Рішельє, градоначальник Одеси з 1803 року і 1805 губернатор т. з. Новоросійського Краю, були культурні, європейськи освічені люди. З перших днів свого існування Одеса стає великим торговельним портом, через який вивозять здебільша «українське золото» — пшеницю. Таке значення мала Одеса до самої революції. Зростаючи, вона вабила до себе все більше чужоземних купців,

які засновували тут свої контори, торгували і вели великі торговельні операції. Особливо сприяло розвитку Одеси те, що вона була оголошена «вільним портом», значить, що уряд не брав у ній мита із закордонних товарів.

Уже двадцятими роками минулого сторіччя в Одесі працювала італійська опера, виходили газети, діяла велика біржа, де складалися угоди на сотні тисяч карбованців.

Особливо гарне враження справляє Одеса з моря. Ще здалеку видно, що вона розташована двома терасами. Далі в море виходить кам'яний мол, в кінці якого височиться білий Воронцовський маяк. За молом галасливий порт: десятки пароплавів з прапорами

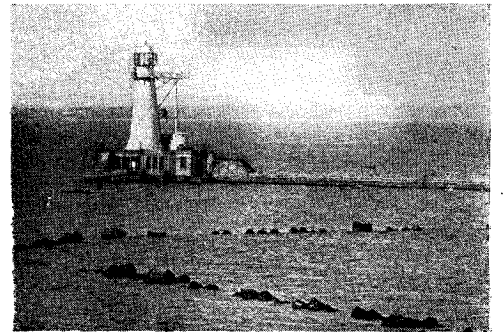
Ю. Косач

Одеса

Розспівалися квіти і птахи цвіли краснопери,
на корсарських корветах габою вбирали борти —
і чекали дівчата зальотні, як сядуть у тихій таверні
непоклані гості, веселі й багаті чорти . . .

Але ні, не прийдуть . . . І зідхає утомлена пристань,
умирають вогні прибережних шаланд на воді,
і банує за співом здобувців, за сміхом розбійників місто,
серед ночі жагою сповненне, тремке як тоді.

О, коханко морів, неоглядних просторів княгине,
мрій, Одесо, про юність в боях хуртовин,
ще бо слава, як юність, до тебе прилине
із вітрилом барвистим венецьких швидких бригантин.

Морська вежа в одеському порті

Фото: Арх. БК.

держав мало не всього світу. Ось зелено-біло-червоний італійський, білий, з блакитним хрестом і такими ж поземними смугами — грецький, червоний із білим півмісяцем — турецький, а там англійські, французькі й американські прапори . . . Траплялися тоді — ще до першої світової війни — і прапори далеких країн Південної Америки.

Гудки пароплавів, свистки паротятів, що підвозили сотні вагонів з пшеницею, командні вигуки з пароплавних містків, крики вантажників — усе це зливалося в своєрідну гармонію, таку властиву для великого порту.

На верхній терасі міста — майоріє золотий хрест оригінальної золото-блакитної дзвіниці собору, праворуч — велика будівля оперового театру, над самою пристанню палац князя Воронцова, в садку якого гарна велика альтанка з високими колонами в дорійському стилі.

Виходимо на беріг. Не без труднощів ідемо портом: дорога забита підводами, автами, людьми . . . . Усі квапляться, метушаться . . . За огорожею порту велика вулиця, а за нею просто перед нами широкі кам'яні сходи, що ведуть нагору до міста. Ці сходи збудовані ще на початку минулого сторіччя. Ліворуч лялькова, мініатюрна підйомна залізниця. Ідемо, однак, сходами і спинаємося на бульварі. Над сходами невеличкий пам'ятник князеві Рішельє, збудований мабуть 1829 р. Пам'ятник в модному тоді

Одеський Оперний театр

Фото: Арх. БК.

псевдокласичному стилі. Князь у постаті римлянина, з мечем при боці, в сандалях, на голові лавровий вінок. У лівій руці звинений пергамент, права вказує на порт. У п'єдесталі вроблено чавунну бомбу: це пам'ятка бомбардування Одеси р. 1855 під час Кримської війни.

Бульвар цей улюблене місце прогулянок одеситів. Описав його між іншим Нечуй-Левицький у своїй повісті «Над Чорним морем». Бульвар завжди дуже доглядають, але зелень тут вбога, коли порівняти її до київської... Одним кінцем бульвар виходить на невеличку площу, на якій стоїть гарний будинок старої біржі — в класичному стилі з колонами. Тут же починається рівна, як стріла, Пушкінська вулиця, що прямує до залізничного двірця.

Одесу розплановано точно геометрично: за деякими винятками її широкі вулиці прямі, їх перетинають під простим кутом такі ж, чудово забруковані вулиці. Де-не-де пішоходи виліжені великими сірими брилами: це везувійська лява, що була колись італійським вітрільником за балаяст, коли вони йшли з Неаполя до Одеси по пшеницю. Рівнобіжно з Пушкінською йде Рішельєвська вулиця, що не доходячи до бульвару, спинається немов перед нез-

Одеса після німецької облоги в 1941 р.
Фото: АП.

вичайно гарним будинком оперового театру. Цей театр — одна з найкращих будов на Україні. Архітектурою нагадає він віденський театр. Збоку від нього чудові великі квітники.

Одеські вулиці цілком європейського вигляду, хоч лишчих за п'яти чи шістьох поверхів будинків майже немає. З'ясується це тим, що будівельний матеріал не звичайна цегла, а брили ракушняку, який добувають з землі під Одесою. Головна вулиця — Дерібасівська: тут розкішні крамниці, готелі, кофейні. Недалеко звідси — чимала площа, на якій одеський катедральний собор з великою, незвичайної будови дзвіницею, що ланує над цілим містом. Року 1935, цей собор, як і мало не всі християнські церкви, був зруйнований за постановою советського уряду.

Одеса має чудові околиці: від Олександрівського парку, майже цілком вирубаного за революції на паливо, починається Лянкерон, далі йдуть Аркадія, Малий, Великий, і Середній Фонтани. Тут були колись розкішні вілли одеських багатіїв з чудовими квітниками. Крім дачних місцевостей Одеса відома ще своїми лікувальними ліманами — Хаджибейським і Куяльницьким. Використовуючи південне сонце й цілють тисячі хворих лікуються тут щороку, ці купелі.

В Одесі багато шкільних закладів: університет, мистецький інститут, висока медична та інші школи, численні фахові

й загальноосвітні середні школи. Існує велика міська бібліотека, багато музеїв: історично — археологічний мистецький, природничий і військовий. З мистецьких пам'яток — згадуваний уже пам'ятник Рішельє роботи Ів. Мартоса, Семенська санаторія на Хаджибейському лимані з різьбами й монументальним живописом школи проф. Войчука.

Історія Одеси багата й барвиста. В листопаді-грудні 1917 відбувалися тут вуличні бої між гайдамаками й більшовиками, за австрійської окупації тут був осідок найвищого австрійського коман-

дування в Україні, в грудні 1918 року Одесу зайняли війська антант, зимою ж 1919 року тут стояли запальні формації Української Галицької Армії. Під час останньої війни Одесу довго облягали німці, віддавши її після здобуття як столицю «Трансністрії» своїм тодішнім союзникам — румунам. До війни Одеса мала якого півмільйона населення. Але своє значення важливого порту і торговельного центру Одеса втратила під час революції і тепер живе спогадами про своє багате й шумливе минуле...

В. Ор.

Ол. Влизько

Над хорошим Чорним морем

Від важкої трамонтани тріпотять

серця і райни

і суворий владар-вікінг — свій провадить корабель.
Він проходить у тумані, обминаючи Одесу,
де живі буденні люди атакують скумбрію.

Не вдаватися в усмішку. Я не вірю у легенди.
сивий вікінг —

тільки пісня у рибальчиних устах.

Ередья співав сонетом про бретонку ідилічну,
ну, а я — про одеситку —

трамонтану

і пісні!

І — повірте —

сто раз легше оспівати синь Бретані,

ніж схопити кольорити одеситок

і розмов,

що трактують про кохання і до речі, — про затоку,
що над нею — трамонтана,

а під нею — скумбрія!

Люди добрі!

Пожалійте! Про подібні гарні речі

можна мріяти і далі, —

без початку,

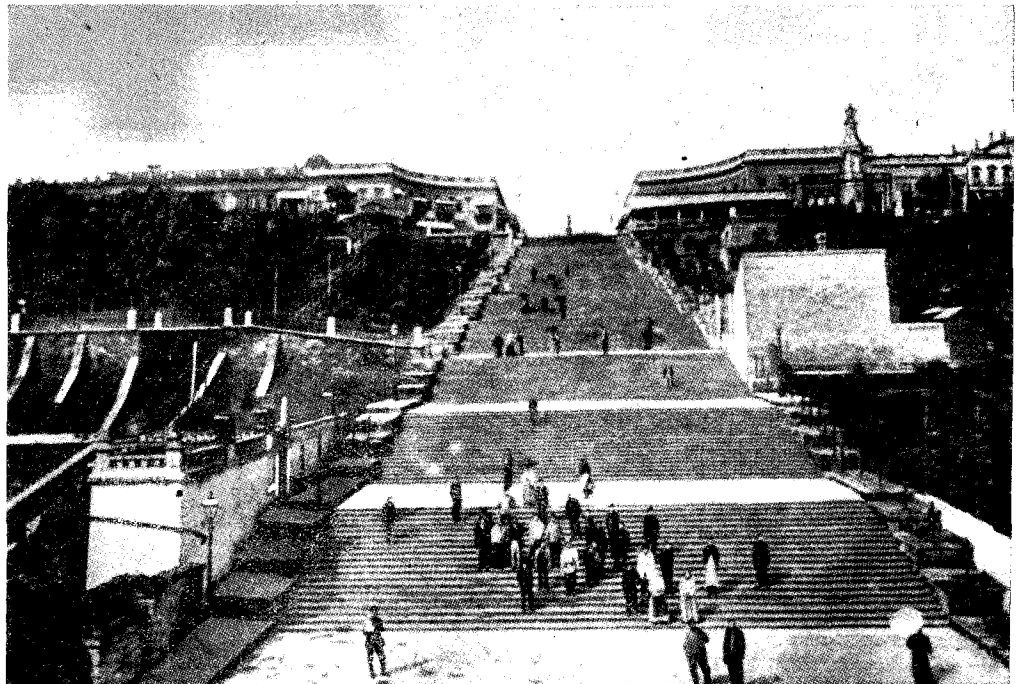
без кінця!

Над хорошим Чорним морем тріпотять

серця і райни

і суворий владар-вікінг — свій провадить корабель.
Він проходить у тумані, обминаючи Одесу,
де живуть буденні люди і найкращі із жінок!

Із збірки «П'яний корабель»
Харків-Київ, 1933.

Приморський бульвар з пам'ятником Рішельє вгорі

Фото: Арх. БК.

Палиця св. Якова

«... Ви молоді і перед вами — далека мандрівка. Шукайте завжди нових доріг, може в цьому шуканні будете щасливіші за нас.

На цю найтруднішу мандрівку даю вам знак і символ. Це палиця св. Якова. Колись, перед віками з її допомогою моряки шукали дороги, блукаючи морями.

Шукайте й ви. Може вам пощастить знайти ті нові дороги, що ними мені вже не доведеться ходити».

(Із промови Бі-Пі під час Джемборі 1938)

З такими словами передав Бі-Пі (Бейден Пауел) пластунам усього світу палицю св. Якова, щоб вона була про-

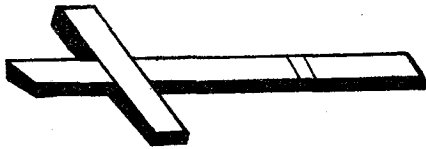

Рис. 1

відником в бурхливих часах напередодні і під час другої світової війни. Хоч і палиця св. Якова має глибоке символічне значення, все ж таки варто сказати декілька слів про саму палицю — цей таємничий моряцький інструмент.

Палиця св. Якова це як сказав уже Бі-Пі навігаційний інструмент для орієнтації на морських роздоріжжях. Свого часу відіграла вона велику роль в мореплаванні. Свою назву одержала вона від палиці апостола Якова, що була закінчена хрестом. Таку палицю носили теж прочани, що відвідували могилу цього апостола.

В ранньому Середньовіччі моряки не зважувалися заганятися надто далеко в морські простори. Мандруючи морями трималися вони здебільша берегів. Да-

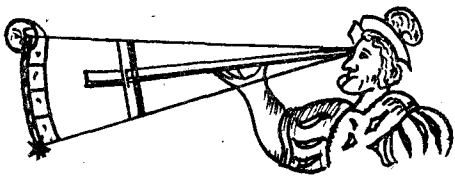

Рис. 2

лекі океани, головню ж околиці рівника — були сповнені за тодішніми віруваннями всякими морськими чудовищами; драконами, вужами й рибами, що чатували на необорезних моряків. Але ж куди більше, як ці морські страхіння, здержував моряків брак будьякого приладдя, що допомагало б орієнтуватися на морі. Щойно після появи таких морських інструментів, як компас і палиця св. Якова, моряки почали впливати на далекі водні простори і з того часу почалася велика доба географічних відкриттів.

Значення цих інструментів у мореплаванні рівнозначне і вони себе взаємно доповнюють. З допомогою компаса визначають сторони світу, а палиця св. Якова дає змогу визначити географічне положення на морі. Почали її вживати в Європі з початком 14. століття і була вона предтечею вживаного сьогодні секстанту.

Сма палиця св. Якова — це дуже простий інструмент (Рис. 1). Складається вона із довгої на 80—90 см. прос-

тої листви з рухомою. поперечною (довгою на 30—40 см), що її можна пересувати по листві під простим кутом. Послугуємося палицею св. Якова так, що прикладаємо її довгий кінець до ока (рис. 2) і соваємо рухомою поперечною так довго, аж долішній кінець поперечки вказуватиме на обрій, а горішній на та небесне тіло, що його висоту міряємо (Рис. 3). Кут між точкою на обрії, оком і небесним тілом визначає

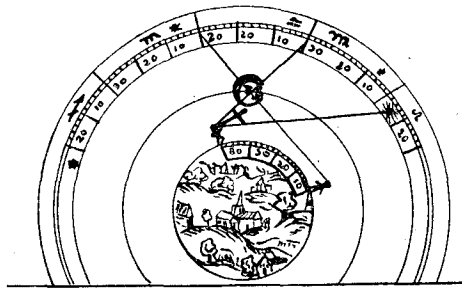

Рис. 3

його висоту понад обрієм, а тим самим і географічну ширину місця, де ми стоїмо. Знаючи довготу рамен, можемо цей кут легко вирахувати (Рис. 4).

Щоб цього всього не вираховувати, можна вартості кута означити безпосередньо на довгому рамені палиці. До цього служить півколесо із позначеними на ньому кутами. Для більшої

КУТОК МАТЕМАТИКА

1. Напишіть число 31 з допомогою п'яти цифр: 3, 3, 3, 3, 3 і 3.

2. Поділіть 88 на дві частини так, щоб у висліді нам не лишилося нічого.

3. Які три числа, коли їх перемножити, дають у висліді стільки, скільки одержимо від їх додавання.

4. Рибалка наловив саком риби. Коли б у нього не вискочило 3 риби, то йому не доставало б ще трьох риб, щоб ввіймати втричі більше, чим учора. Якщо б він зловив на дві риби менше, то у нього було б на дві риби більше, як подвійний добуток з учорашньої ловлі.

Подав Л. Б.

ГРИ ТА ЗАБАВИ

Цікаві гри для зимових пластових сходин знайдеш у книжечці «Гри та забави в пластовій домівці» — ціна 3.— Мк. Набувати у всіх крамницях кооперативи «Пласт».

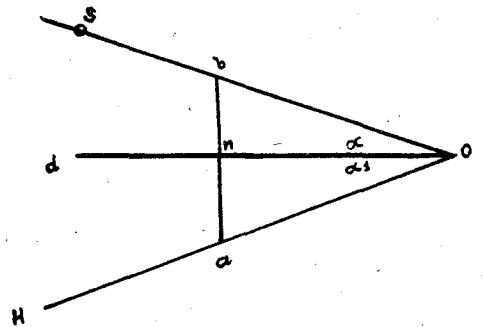
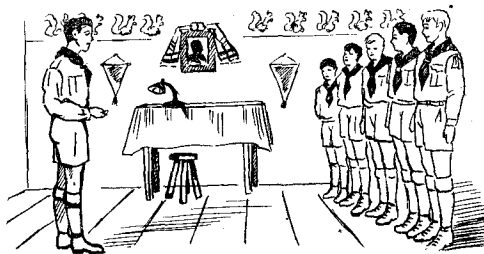

Рис. 4

докладности, особливо ж при дуже малих кутах, вживається палиці св. Якова з двома або трома, а то й чотирьома поперечками (Рис. 5).

Знаючи вже спосіб вживання палиці св. Якова, зупинимося над тим, як можна з її допомогою орієнтуватися. Подорожуючи північною півкулею землі, звертаємо свій зір на полярну зорю, що вказує завжди північ. Коли пливемо від північного бігуна в напрямі до рівника, то положення полярної зорі обнижується, так, що на рівнику бачимо цю зорю на самому обрії. Те, як високо вона понад обрієм, допомагає нам визначити географічну ширину місця, в

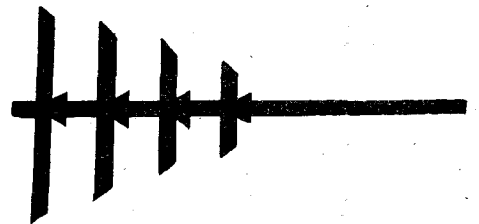

Рис. 5

якому ми находимося. Висота ж полярної зорі не змінюється протягом цілого року.

Інакше справа із сонцем, яке з огляду на нахилення земної осі змінює щодня свій шлях по небі. Найвище стоїть сонце під час літнього рівнодення (тоді його висота о 12 годині полудня вказує точно географічну ширину), а найнижче — 21. грудня, коли день найкоротший. Різниця між найвищим і найнижчим станом сонця виносить $23^{\circ}30'$, саме стільки, скільки нахилення земної осі. При обраховуванні висоти сонця треба брати на увагу ці зміни в його положенні. Вже в давньому минулому моряки користувалися «деклінаційними таблицями», де були вираховані зміни в положенні на кожен день у році. Такі таблиці, доповнені різними практичними довідками з астрономії, були опрацьовувані на довгий протяг часу й називалися «Ефемеридами». Знаємо, що перші такі таблиці були вже в часах відомого грецького астронома Птолемея.

Кожен моряк мусів мати під час своїх подорожів такий річний «Ефемерид». Мав таку книгу і Колумб на своєму адміральському кораблі «Санта Марія», коли вибирався в подорож, що закінчилася відкриттям Америки.

Кожен пластун повинен зробити собі палицю св. Якова і навчитися нею користуватися. Це пригадка-дарунок скавам усього світу від Бі-Пі. Хай і нашим пластунам палиця св. Якова стане символом шукання правдивої дороги, як колись перед віками, вона рятувала моряків, що заблудили в безвістях океанів. Сктом. Яр. Кужиль.

Порожнє озеро

або про те, як будують, живуть і про що думають бобри

З переживань канадійського ловця

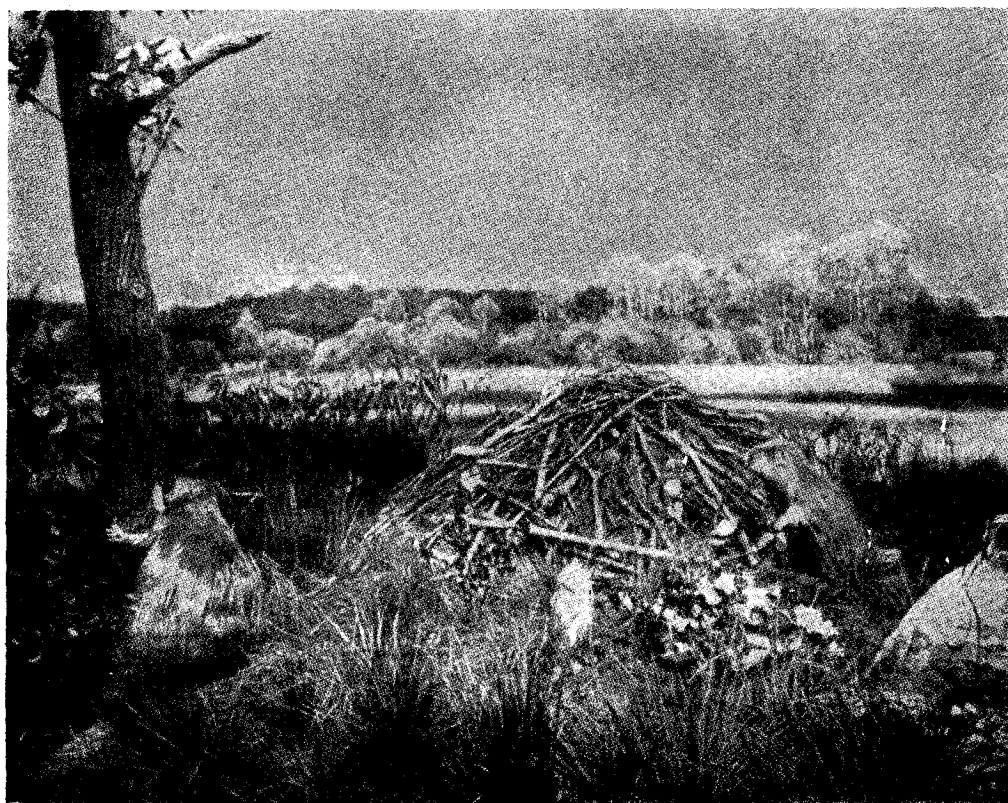
Моя стежка до силець що їх наставляв на звірів, вела через заморожені води. Поза назвою «боброве озеро», не впадало мені при моїх проходах нічого надзвичайного на вид цього т. зв. озера... Як відомо, таке озеро постає штучно, а будівничими греблі, що загачують біт потоку є звичайно, як і саме названня в цьому випадку каже: бобри. Видно з того всього, що «бобри-інженери» дуже докладно плянують й ніколи не ставлять більшої греблі, як їм цього потрібно, значить воли є добрими математиками-конструкторами... Такі боброві

як сказати собі на потіху: Нумо, Тоні, подивимося, як там виглядає в заморожених хоробах бобрового царства. А мої собаки виявляли ту саму цікавість, що і їхній господар. На половині дороги, в шуканні за поживою, ми не любимо спинятися, а ще більше першим-ліпшим неуспіхом зражуватися. «До відважних світ належить» — про це знав так само добре я, як і мої досвідчені собаки. Я наказав насамперед собакам залишитися при моїх санчатах, а сам поставив санки упоперек видовбаної в леді діри. До санок прикріпив я сильну

Рятунковий горбок бобрів

Фото: Шерль

Бобри будують

Фото: Мавріціус

озера дуже важко відрізнити від нормальних болотяних ставищ.

Раз загрожувала мені голодівка... це б то моїм собакам нестало харчів, отже я вирішив оглянути зблизка боброве озеро... от так мимоходом на пантруванні за м'ясом для собак... Мав я на увазі знайти під поверхнею ледової поволоки рибу, якою не погорджують ловецькі собаки, коли нема кращого м'яса... Я зняв із санок мойого джагана і почав довбати діру в леді. Мені здавалось, що це якраз вигідне місце для моєї сітки-риболовки. Приблизно 5/4 години працював я на те, щоб продовбати стільки ж трубе (5/4 метра) ледове рядно... щоб мене вповні заскочило щось невідоме й несподіване: прошу собі уявити моє здивування, коли я ствердив, що під ледовим покривалом немає каплі води... Спершу було мені це все зовсім неясне. Потому мені здавалося, що на другому кінці, відпливі озера, мусіла тріснути гребля й вода втекла з побудованого збірника. А віддалення від моєї діри до кінця озера виносило тільки 2 і пів кілометра.

Не залишалось мені нічого іншого,

лину — мотуз і почав спускатися на дно ледового царства.

І дійсно: озеро було порожнє, порожнє і висохле. На шість метрів глибоке, після замороження покривала, відплило воно преспокійно в приємнішу околицю.

Ви чули, або читали дорогі читачі, про печери і про сталактити та сталагміти, що в них ростуть, з яких одні звисають із стелі, а другі, неначе б їм назустріч ростуть з землі? А знаєте ви, що їх ріст — з гори в низ чи з низу в гору — залежить від земляної формації підложжя? Та що ці скапи настають в той спосіб, що через цілі тисячеліття вода капає все в ті самі місця? Словом ці думки виринули в мене на вид ледових соплів, що так дуже подавали на печерні скапи. А всь довкруги було заледеніле й висушене; я міг мандрувати в моїх легких мокасінах без страху, що їх перемочу.

Із дна озера виростили дерева, що після замерзнення озера перебрали на себе роллю стовпців-двигунів ледової маси, що була найгрубшою довкруги деревних стовбурів. І це було виясненням загадки, що ледове склепіння не запало-

ся після того, як вода з-під нього витекла й більше ледової поверхні не несла на собі. Тут треба ще згадати, що дно цього озера було, ще до будови греблі бобрами, нічим іншим як гуцавником, що його бобри використали у архітектонічних забаганках...

Світло у тій дивній печері мало зелену краску — в кожному разі воно так довго видавалося зеленим, як довго людина гляділа вгору, цебто в напрямі ледового покривала: інакше через цю своєрідну «скляну» баню падало сине світло... що продирилося сюди через сніжну і ледову проволоку... Оглядаючи ті чуда природи і її будівничих-бобрів мусів я мимоволі згадати повість Жіль Верна: «Двадцять тисяч миль під водою».

Замерзло дослівно все. Дно й шлях, що находився на дні зовсім стверд. На споді дна пробігали шляхи, щось на сподобу «бобрового каналу», від якого провадили отвори пониже первісного позему води до берегів. Все це було настільки захоплюючим, що я вирішив іти далі тим дивовижним тунелем, маючи на думці відкрити підземне царство бобрів. Я був певний успіху, бо ж находився нижче поверхні води, отже бобри мусіли здати свої позиції... Як це читачам може й ясно: я був врешті тільки ловцем кожухів. Отже я пантрував за входом до «бобрового господарства» надіючись на багату нахідку цього цінного футра.

Отже я повз тунелем все далі й далі. Я мабуть повз уже з яких 400 метрів, коли я нараз опинився — в іншому озері, що було створене чи там побудоване на тих самих засадах, на яких постало перше озеро, через яке дістався я в надри того дива. І це озеро було порожнє, бо вода відплила з нього через канал, що лучив обидва озера.

Мимоволі подумав я: якими чудовими архітектами були ці малі бобри. Вони так побудували цей тунель, що могли непомічені, під водою перепливати з одного озера в друге. Коли їх нпр. переслідував ворог в одному озері, вони, наче при помочі чарів зникали незамітно в другому озері.

Та найцікавіше було те, що вони почали будову тунелю з обох боків рівночасно й зустрілися точно в тому самому місці на половині дороги. Не знаю, бо того відгадати годі: чи було дві колонії бобрів, що викінчили тунель наперед до половини з одного озера й потому переселилися до другого озера і звідтам розпочали роботу, а зглядно будову в напрямі першої половини тунелю, тільки тому щоб не транспортувати вигребаної землі в безмежних для бобрів скількостях. Всеодно, якби воно там не було, але із «підвалин» можна було розпізнати, що бобри — мистці інженер-

Сюдою тягнули бобрів дерево
Фото: Шерль

ної штуки будували з двох боків, зовсім за вимогами модерного гірничого мистецтва. Коли я, вже після виходу на поверхню, досліджував ближчу околицю обох озер, я відкрив на моє здивування зовсім пристійний горб, покритий столітнім лісом. На одному місці тунель ішов на ШІСТЬ метрів під землею. Отже зовсім прикладний осяг тих маленьких робітників, що їх інженерне приладдя складалося тільки з чотирьох маленьких лапок...

Вже почало темніти, коли я пустився в поворотну дорогу. Мої дальші дослідження розшукати мусів я відкласти до чергового дня. Отже я виліз на поверхню і розшукав в гушавнику кілька ломак для мого леговища. Я їх скинув через діру в долину, як теж і дрібку сухої дерева на розпалку. Тому, що там у низу не було ніякого вітру, який міг розносити іскри, було це леговище прекрасним місцем для перебування. Коли вже палахкотів вогонь, то дно озера прибрало вигляд печери вулкану; у всіх напрямках бушували тіні ватри. А ледова поволока не почала навіть тоді топиться й таяти, коли «мос центральне сгрівання» було на повному ходу. Бо лід знаходився на висоті шости метрів, і коли гаряче, чи пак оприте повітря дійшло до тієї висоти, воно вже по дорозі достатньо прохололо...

Коли я чергового дня вирушив на продовження моїх розшуків, найшов я причину, чому озеро спорожніло. І подумайте в пишній будові бобрів зробили шкоду — їх свояки: видри, що пробрили в одному місці греблю для лекшої ловлі риби. Тиснення води проробило в дальшому діру такого розміру, що нею могли проповзнути й мої собаки. В тому «слабому» місці знайшов я більше слідів, що вказували на видру, лиса й навіть вовка. Однак з дива я не міг вийти, що більше слідів провадило до..., як із озера... Отже мос ловецьке серце казало мені — тут знаходиться рай для ловця кожухів. І я розставив мої силця в різні закамарках печери-озера.

Мені здавалося, що це опорожніле озеро було найбільшим домом, в якому мені будь коли доводилося ночувати. Я почав голосно гомоніти, а врешті кричати, сподіючись почути власне ехо — відгомін. Та на моє ще більше здивування могого голосу назад я не почув, і це було трохи немилим... застрашуючим.

В «озері» я пробув близько цілий тиждень й ловецьке щастя не покидало мене: моя добыча складалася з чотирьох видер, двох лисів та трьох вовків, не згадуючи вже більшої кількості бізамських щурів. — І хоч було в тій будові іноді більше як неприємно, я залишався тут для студіювання будови бобрів, зокрема їхньої техніки підводного будівництва.

Читачеві треба знати, що свою будову бобрів закладають здебільша греблюю близько берега. І то так глибоко нижче поверхні води, щоб вхід до будови знаходився нижче поверхні замерзаючого зеркала. Отже приблизно 5/4 метра від поверхні води.

Входний отвір веде скося вгору в будову, в мешкальні приміщення, що знаходяться кілька сантиметрів понад поверхнею води. Отже будова бобрів подабає мініатюрному бальконові, що приліплений до цілої довжини стіни греблі. Звірятка мають свою «пристань» у виді платформ, де вони стрясають з себе воду, заки вони відходять до своїх кімнат спати! Спальнею є балькон, а ліжечка сухі і дуже вигідні вилонені чистенько й дбайливо деревними стружками й опилками та кусничками кори.

Восени, коли температура опадє нижче нуля, збирають бобрів безконечні запаси поживи на зиму. Дуже точним барометром зими є запас бобрового господарства. Ловець, що мав змогу кинути оком на «комору» бобрів, може дуже докладно предвидіти довжину зими. Припаси складаються в головному з кори таких дерев: берези, верби та тополі. Бобрів складають свої стоги й оборони на дні озера перед власними бальконами, яких 4 до 6 метрів від своєї будови. Коли озеро замерзне, тоді для бобра і його родини, приблизно по 6 штук на кожну будову, немає іншого джерела, як восени закладений «стіжок»... Бобр не може більше вилізти на поверхню й він мусить ждати, поки весна звільнить його з зимової неволі льодового покривала.

Коли бобр зголодніє, тоді він нуркує до стіжка, вибирає собі кусник кори завбільшки кожноточасного апетиту і ченьенько, не ласуючи, приносить свій «обід» до власної хати. Коли це є кусник березової кори, тоді насамперед бобрів вилуцують його з зовнішньої поволоки, роздроблюють «відсвіжену» кору, поки вона не стане купкою зовсім нижніх опилків. Цими опилками викладають вони своє ліжечко, а тоді забираються до споживання внутрішнього слою кори, що прилягає до властивого деревного ядра. Коли бобром забаглося на зміну верби чи тополі, тоді з'їдають кору в цілості, а деревну ядровину вносять «на смітник»... Бобрів дуже пантрують за тим, щоб в їхніх будовах не залишалася непотрібних відпадків.

Надивовижу людям, бобрів не споживають ніякої риби. Кажуть філантропи, що це мабуть тому, що риби є в драбині природнього розвою їхніми дуже близькими родичами, чи сусідами, а в тім кажуть, що бобрів є дуже моральні, з незвичайно витонченими почуваннями. Вони є беззастережними травоядами (вегетаріями): літком заїдаються до сходу соковитими травами, а в зимі коринами солодкої верби, тополі та берези.

Боброва гребля є властиво самоцілю: втримати позем води на постійній

висоті. В літі, коли позем потоків, чи озер мінється, вони вирівнюють постійні зміни при помочі власної «техніки», відкривають, або закривають у греблі, передбачені власними інжерами вентиля-спусти.

Бобрів вибирають з засади північне узбіччя озера чи потоку: це забезпечує повне користування соняшними купелями, що — річ зовсім природня свитить і гріє найдужче з півдня. А врешті лід починає топиться найскорше з північного боку. Отже бобр може кілька днів скорше вийти на сонце й на пошукування свіжої кори, мешкаючи на півночі, а не на півдні.

Бобр є не тільки дуже інтелігентним, отже розумним, але також дуже сильним звірятком. Його будова тіла відрізняється від будови всіх інших звірят, що їх я знаю. Його кості видаються мені подібними до слонової кости; вони не мають стрижня, є в усіх слоях білі й такі сильні, що куля, яка прошеє рена від одної до другої лопатки, бобра в прямій лінії не прошиває.

Бобрів дозволюють перебувати у своїх будовах також і бізамським щурам, а індіани твердять про це співжиття, що бобрів їх вживають для ширення вістоку, мовляв дурних щурів можна тільки для того рода «шептаній пропаганди» вжити... Дурні щурів виходять на двір, всеодно чи воно є безпечним, чи ні... Інакше бобрів: вони є дуже обережні. Годинами не виходили вони після могого пострілу, яким вбив я бізамського щура. Тому не стріляю я ніколи до щура, що пливе під прицілом моєї стрільби.

Для кожної своєї чинності має бобр завжди точно означену причину. Коли б він міг говорити, він сказав би з певністю, чому він те чи інше в даний момент робить... Коли він буде канал від озера в напрямі гушавника, а ви дивуетесь пощо він це робить, він відповість вам: еге ж, на те, щоб я міг спускати мої дараби з потрібним матеріалом для будови моєї греблі. На рівнинах знаходив я канали, що на просторі 800 метрів вели від води до гушавника. Це уможливило транспорт; бобр пливе за своїм матеріалом просто у тому напрямі куди йому потрібно.

Я нераз думав над тим, як би це добре було, коли б деякі люди тільки половили бобрового розуму мали... Чи знаєте, що при спусканні великої деревини бобр надпилює дерево з усіх боків. Ви не могли б тоді сказати в котрий бік підтягє дерево повалиться, а бобрів це знають. Про це каже йому вітер. І коли бобрів спускають дерева, то роблять це над водою і глядять, щоб вітер повалив стовбури саме у воду... бо інакше такого тягару бобрів не зрушили б. Деякі з тих пнів використовують для будови греблі, а інші залучують у свою комору на чорну годину.

Коли приходиться кінчати цей уступ про бобрів, то хочу підкреслити, що ловець на футра з усіма можливими думками носить, але найменше студіювати рідкі й незвичайно дивовижні звичай бобрів. В одному можу вас запевнити: білий ловець, з розумом і серцем, ніколи не вбиває без розбору всіх бобрів. Він ніколи не виб'є всіх бобрів з одного бобрища. Щонайменше залишить він там на господарстві бодай одну пару.

Про себе можу вам зрадити мою найбільшу тайну: я робив навіть «більшу дурницю», диктовану моїм ловецьким серцем: по якомусь часі могого знайомства з бобрами я залишав їх усіх при житті — отих розумних траводів!

Т. Онект.

МАРКИ-НАЛШКИ

«Ювілейне Свято Весни»

й

«Український Пласт»

16 вартостей — ціна 20 РМ.

Ті ж самі в альбоміку ЮСВ

перепечатані печаткою «Ю. С. В. — Міттенвальд» — 25 РМ

Замовляти в кооперативі «Пласт»

Bayreuth, Leopold-Kaserne, Bl. IX

Купок Філателіста

Ювілейні марки
Українського Комітету Допомоги Збігцям
в Італії

Рік тому (15. січня 1947) Український Комітет у Римі видав серію ювілейних марок. Метою їх видання було вшанувати 350-ліття Берестейської Унії, як теж придбати з їх розпродажу деякі грошові засоби для фонду переселення

і на фонд культурної праці серед наших утікачів в Італії.

Повна серія складається із семи двобарвних марок, на яких зображені найвидатніші мужи Української Греко-католицької Церкви, чи зв'язані з нею Римські Папи, як теж церква св. Юра у Львові і церква св. Петра в Римі. Оформив цю серію марок артист-маляр проф. Микола Азовський, один з найвидатніших сучасних українських пор-

третистів, що так несподівано помер дня 31. жовтня 1946 року у Буенос-Айрес, після запізненої операції сліпої кишки.

Ці марки такі: 1) Папа Климентій VIII., вартости 5, сепія-бронзова; 2) Сцена з медалі вибитої з приводу прийняття Папою Климентієм VIII. українських послів, вартости 10, сепія-зелена; 3) Митрополит Іпатій Потій, вартости 20, сепія-жовта; 4) Митрополит Рутський, вартости 25, сепія-помаранчева; 5) Св. Йосафат Кунцевич, вартости 30, сепія-синя; 6) Базиліка св. Петра в Римі з портретом Папи Пія XII. в овалі, вартости 40, сепія-пурпурова; 7) Собор св. Юра у Львові з портретом Митрополита Андрея Шептицького в овалі, вартости 50, сепія чорна.

Наклад марок — 150.000 в аркушах по 100 марок, в тому 8 наріжних з написом «ОДНО СТАДО — ОДИН ПАСТИР» і дати 1596—1946. Аркуші дірковані. Сам аркуш має вгорі надпис: 1596 В РОКОВИНИ 350-ЛІТТЯ БЕРЕСТЕЙСЬКОЇ УНІЇ 1946. З обидвох боків надпису український державний тризуб, а внизу

аркуша — напис: ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОМІТЕТУ ДОПОМОГИ ЗБІГЦЯМ В ІТАЛІЇ РИМ 1946.

Ціна* цілої серії — 180 італійських лір, (ок. 18.— РМ). Серія наріжних бльоків, що складаються з двох марок і двох

марок із написом «Одно стадо — один пастир», коштує 720 лір (72.— РМ).

Подав Вуйко, Ч-єць, Рим

Ісландська літунська пошта

Ісландська пошта видала серію літунських марок, на яких зображені краєвиди Ісландії — цієї країни льоду (Ісланд — це Айслянд — льодова країна). На найдорожчій з них (3 корони, темнозеленої барви), що репродукцію її подаємо тут же, вид одного з ісландських міст. На всіх інших (15 аврар, 30

аврар, 75 аврар, 1 кор, і 2 корони) — краєвиди ісландських гір, вкритих снігом і льодом.

Різдвяні добродійні марки

Під час різдвяних свят 1903 року одному з принагідних службовців головної пошти в Копенгагені прийшла думка, що під час різдвяних свят легко спонукати людей жертвувати децидню на якусь добродійну ціль. За його спонукою на Різдво 1904 року появилися

перші різдвяні добродійні марки в накладі 6 мільйонів примірників. Чистий прихід з тих марок (74 000 данських корон) віддано на поборювання туберкульози. З цього часу такі марки почали появлятися майже щороку в північних європейських державах (Ісландія, Швеція, Норвегія, Фінляндія) і за їх прикладом пішли теж і США, Швейцарія, Англія, Італія, Бельгія й інші.

Абесінські марки

Абесінія почала видавати серію марок, присвячених зустрічі абесінського цісаря Гайле Селясіє з президентом

Рузвелтом у лютому 1945 року. Марки друковані в США з етіопійськими і французькими надписами. На одній з тих марок, що її репродукцію подаємо (вартости 65 центів, сіро-синьо-червоної барви) — портрет Рузвелта з прапором США.

Нові вартості

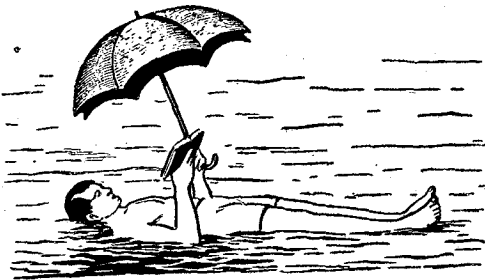
Із серії австрійських літунських марок

Для розваги і науки

Море, в якому не можна потонути

Таке море є в країні, відомій людству з стародавніх часів. Це знамените Мертве море Палестини. Вода в ньому надзвичайно солонна, така солонна, що в цій

Мал. 1. Людина на поверхні Мертвого моря

спричинюється до великого випаровування води з поверхні моря. Але випаровує тільки чиста вода, розчинені ж солі лишаються в морі і збільшують солоність води. Ось через що вода Мертвого моря має не два або три проценти соли (на вагу), як більшість морів й океанів, а 24 проценти! Інакше кажучи, четверту частину вмісту Мертвого моря становлять солі, розчинені в його воді.

Велика солоність Мертвого моря поєднана з однією цікавою його особливістю: вода цього моря багато важча від звичайної морської води. Потонути в такій важкій рідині — не можна: людське тіло легше від неї. Вага нашого тіла помітно менша від ваги однакового об'єму густо-солоні води, і, отже, за законом плавання, людина не може в Мертвому морі потонути, вона спливає в ньому, як спливає в солоній воді куряче яйце, яке в прісній (солоній) воді тоне.

Гуморист Марк Твейн, який одвідав це озеро-море, з комічною докладністю описує надзвичайні відчуття, що їх він і його супутник мали, купаючися в важких водах Мертвого моря:

«Це було забавне купання! Ми не могли потонути. Тут можна простягтися на воді на ввесь зріст, лежачи на спині і склавши руки на грудях, при чому більша частина тіла лишатиметься над водою. При цьому можна зовсім підняти голову... Ви можете лежати дуже зручно на спині, піднявши коліна до підборіддя й обхопивши їх руками, — але скоро перекинетесь, бо голуба переважує. Ви можете стати на голову — і від середини грудей до кінця ніг лишатиметься над водою; але ви не зможете зберегти довго таке положення. Ви не можете пливти на спині, посуваючись скільки будь помітно, бо ноги ваші стримлять з води і вам доводиться відштовхуватись тільки п'ятами. Якщо ж ви пливаете обличчям униз, то посуваєтеся не вперед, а назад. Кінць такий нестійкий, що не може плавати, ні стояти в Мертвому морі, — він одразу ж лягає на бік.»

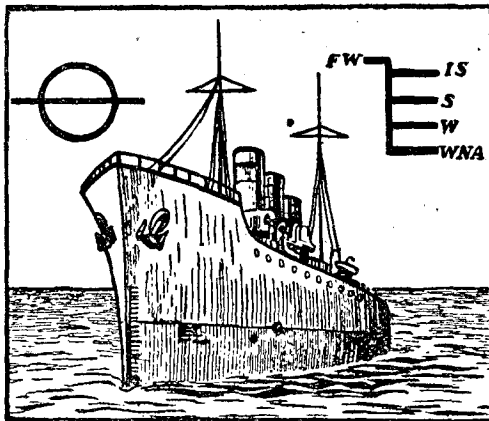
На поданому малюнку (1.) ви бачите людину, яка досить зручно лежить на поверхні Мертвого моря; велика пи-

тома вага води дає змогу їй у цій позі читати книжку, захищаючися парасолею (зонтиком) від палючого соняшного проміння.

Такі самі незвичайні властивості має вода Карабугаза (затоки Каспійського моря) і ще солоніша вода озера Ельтон, у якій 27 процентів соли.

Щось подібне до цього доводиться відчувати тим хворим, які приймають солоні купелі (ванни). Якщо солоність води дуже велика, то хворим доводиться прикладати багато зусиль, щоб утриматися на дні ванни.

Ступінь солоності води у різних морях не зовсім однаковий, — і відповідно до цього кораблі сидять не однаково глибоко у морській воді. Можливо, декому з читачів траплялося бачити на борту корабля коло ватерлінії так звану «Ллойдівську марку», — знак, який показує рівень граничних ватерліній у во-

Мал. 2. Грузова марка на борту корабля. Позначення марок роблять на рівні ватерлінії. Для виразності їх показано також окремо у збільшеному вигляді. Значення літер пояснено в тексті

ді різної густини. Наприклад зображено на малюнку 2. грузова марка означає рівень граничної ватерлінії:

у прісній (солоній) воді (Fresh Water)	FW
в Індійському океані (India Summer)	IS
в солоній воді влітку (Summer)	S
в солоній воді взимку (Winter)	W
у Північному Атлантийському океані (Winter North Atlantik)	WNA

Із книжки «Цікава фізика»
К. О. 1935

КООПЕРАТИВА « П Л А С Т »

Байройт, Леопольд Касерне, ДП Кемп доставляє ввесь потрібний для пластування виряд, пластову літературу, а теж шкільне та канцелярйне приладдя.

Що таке лопух?

Запит цей, напевне, викличе у наших читачів веселе посмішку. Ще б пак — не знати лопуха! Та всеж таки, на це питання мало хто зможе дати точну й вичерпну відповідь.

Ми звикли вважати лопух смітничковою рослиною, нікому непотрібним бур'яном, що росте скрізь біля хат, доріг, у ровах, лісах, бур'янищах, біля ставків, річок, тощо. Знаємо, що це рослина двохрічна, має 1—2 м. заввишки, цвіте в червні — липні пурпуровими квітами; знаємо, нарешті, що плодови кошики — загалом відомі реп'яхи — дуже часто чіпляються до одягу й кожний з нас зможе пригадати власні пригоди з дитячих літ, де, безумовно, брали участь і реп'яхи.

А тепер, дозвольте розповісти вам, що лопух — це дуже цікава й корисна рослина. Це беззаперечно довели наукові й технічні експерименти над нею.

Передусім — це рослина їстівна, що має великі поживні якості. Отже, її можна, не ризикуючи життям, застосувати до щоденного харчування. З молодих листків та листових черешків можна варити добрі супи. Молоді пагініці, зварені у солоній воді, уживаємо як шпараги.

Коріння лопуха, що містить в собі ін-улін, також є доброю приправою до супів. Крім того, у виробництві кави, воно заступає цикорію.

Очищене від верхньої шкоринки та висушене коріння можна змолоти на борошно й додаючи до нього звичайного — житнього — випікати з цієї суміші дуже смачні, солодкуваті коржики або й хліб.

З насіння лопуха видобувають високоякісну технічну олію, що застосовується до миловарення та виготовлення оліфи.

Др В. Зайців.

Всього потроху

1

Які імена пластунок такі самі, як читати їх зправа наліво і зліва направо?

2

В яких відомих книжках виступають героями оці три особи?

3

На східньому кінці озера лежить місто А, а на західньому кінці місто Б. О 9. годині ранку виїжджає з міста А до міста Б моторівка з швидкістю 15 кілометрів на годину. О 10. годині виїжджає корабель із швидкістю 1/5 разів більшою на годину, як моторівка. О котрій годині зустрічаються моторівка й човен, коли є зустріч на 1 кілометр від міста Б і як довге є озеро?

4

Що треба зробити, щоб кожен зайчик мав по два ушка?

З пластового життя

ЛИСТ БУЙ-ТУРІВ

Дорогі, друзі!

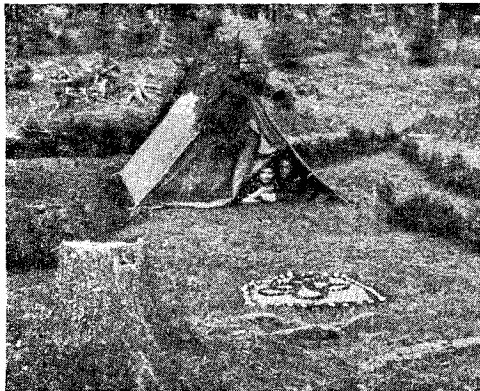
Із закликом: «Пластуни! Пізнаваймо один одного!» починаємо наше листування. Згідно з цим закликом хочемо познайомити наших друзів пластунів із нашим I-им гуртком «Буй-Турів». Ми хотіли б таким чином почати листування із українськими пластовими гуртками в Німеччині і встановити тісну дружбу з ними.

Наш гурток має назву «Буй-Турів» і вже від одного року є членом I. куреня ім. Гетьмана Пилипа Орлика, Чорноморського Коша, Зальцбурзької станиці в Австрії. Складається він із членів курінної команди і зв'язкового, який є водночас впорядником у гуртку. Діловоди в курені є такими ж самими діловодами в гуртку.

Під час шкільного року 1947/48 наш гурток поставив собі завдання підготуватися до третьої пластової проби (на пластуна-скоба). Цю працю виконує гурток систематично на своїх щотижневих сходинах. На перших сходинах гуртковий подав до обговорення плян праці на три місяці наперед, в якому була устійнена подрібно програма кожних сходин. Після затвердження пляну гуртковою радою, кожен член вибрав собі ділянку, з якої мав підготувати гутірки для сходин. Таким чином підготувалися цілий гурток і члени спеціалізувалися, кожен в окремій ділянці. Така метода уможливила тіснішу співпрацю всіх членів гуртка і зобов'язує членів виконати до означеного речення призначене кожному завдання. Кожен старається виконати працю наполегливо й сумлінно, знаючи, що потім висліди цієї праці мусять видержати критику цілого гуртка й оцінку гурткового судді.

Програма наших сходин урізноманітнена гутірками з різних ділянок, дискусіями, співом та пластовими грами. Кожна точка в програмі сходин має точно визначений час тривання, що його придержується дижурний з годинником у руці.

Крім того наш гурток веде ще листування з чужими скавтами і скавтками, як теж з українськими полоненими в Англії, висилаючи їм книжки та газети. Під час надпрограмових сходин робимо моделі наших таборів та піонерських праць. У свято

В самотньому шатрі

Фото: Мир. Шевчик

оглядаємо в нашому місті музеї та історичні пам'ятки.

Тепер же хочемо познайомити Вас із членами нашого гуртка. Почнемо від впорядника. Про нього не будемо говорити багато, бо ж його становище в гуртку каже багато. Перший у школі, в пласті, в громадському житті. Цікавиться філіателістикою, спортом і мистецтвом. Здобув симпатію всіх пластунів і пластунок нашого коша. Завзятий танцюрист (народні танки). Коли працює, то працює сумлінно й завзято, коли ж не думає чогось робити, то не притягнути його до праці й волами. Спеціалізується в табірництві й піонірі.

Правою рукою його гуртковий Сергій. Козак, як дуб. Зимою він на лещатах у горах, літом завжди перший на спортовій площі. Улюбленим його заняттям — перша допомога.

За старою козацькою приповідкою «По старшині батька в лоб!» приходиться

I. Гурток Буй-Турів у таборі «Хортиця» над озером Фуншель, літом 1946

черга на суддю. Судить справедливо, обмірковує добре всі справи. Дуже суворий тоді, коли дехто з членів забуває записати «добре діло». Дбає про лад і спокій у гуртку. Ніщо не минає його уваги.

Важливу роллю в житті кожного куреня чи іншого з'єднання грає завжди писар. Це є саме і в нас. Свої обов'язки виконує точно та совісно, бо як тоді виглядали б накази, звіти та протоколи? Займається поза тим спортом, туристикою і мистецтвом. По фаху історик і географ. Часом обдаровує наш курінь драматичними творами, як, наприклад, «Чорноморські лещетарі» та інше.

Фінансовими справами займається Джип. Це його банкове псевдо, що його одержав він у лещетарському таборі в Мюльбаху. Хоч наймолодший у гуртку (16 літ!), шанують його всі, бо кожен знає, що в нього можна позичити гроші. Студіює звязку чужі мови та новітню науку фільмознавство (ходить щодня в кіно). Високий ростом, має гарні очі.

Домівкарем є філософ «Цик». Відчиняючи двері перед сходинами, остереігає всіх, щоб трималися разом, бо можуть заблудити в лабіринті нашої «величезної» домівки. Розвеселює цілий гурток, оперуючи філософськими анекдотами. На пластовій хустці носить два вузли: один — щоб робити щодня «добре діло», другий — щоб не забути в хаті ключа від домівки. Вчиться на шоферському курсі. Закінчивши його, хо-

Вправи в рягівництві

Фото: М. Калинич

че стати шофером (?) і змоторизувати цілий курінь.

Сподіваємося, що ці короткі характеристики допоможуть створити собі деяке уявлення про членів нашого гуртка. Думаємо, що — побачивши, чи зустрівши припадково когось із нас, скажете: «Це напевно суддя чи скарбник із I. гуртка «Буй-Турів».

Закінчуючи листа, просимо пластунів — друзів пера у своїх відповідях описати свої гуртки і схарактеризувати їх членів. По змозі просимо відповісти нам на таку тему: «Один день нашого гуртка у пластовому таборі». Просимо теж поставити якесь завдання і нам.

СКОЮ!
БУЙ-ТУРИ

Зальцбург, початок січня 1948.

Інструкторський курс в Батгорні

В другому році пластової діяльності у британській смузі Німеччини відчувався найбільше брак впорядників для гуртків. Щоб перемогти цю недостачу, організовано в Батгорні 14-денний курс для пластових впорядників.

У курсі взяло участь 29 пластунів і пластунок з Годенав, Евергайде, Райне, Фалькенбергу, Ганновер, Білефельду, Галле, Корігену, Батгорну і Гайденав.

На курсі подано такий матеріал: пл. світогляд, пл. виховання, організація Пласту, картографія, знакування, теренознавство, сигналізація, піонірка, гри та забави, новачки, жіночий Пласт, мандрівництво, програма першої проби, пластові виступи, праця в гуртках, перша допомога, слідження, ватри і т. ін. Викладали: сктм. Л. Бачинський, сеніори — інж. Жмуркевич, інж. Шехович, о. Івашко, Ілюк, Горта, Др Менцінський, Др Герасимович, ред. Павлів.

Закінчився курс ватрою, з участю таборян, та зустріччю з чужинцями скавтами. Курсанти мешкали окремо в спеціально влаштованому таборі. Викладав було щодня 8 годин. Крім того відбулися прогулянки в терен.

ЛБ.

ЩО ЦЕ ТАКЕ?

Відгадки з 5. числа:

1. Фрагмент наперстка. 2. Хліб. 3. Розкраяна цитрина

Чи Ви вже читали?

«Летючий корабель»

Казка — чарівне слово. Кожному з нас пригадуються дитячі роки, любий голос бабусі чи матері, що так часто, особливо довгими зимовими вечорами розповідали нам казок.

З якою напруженою увагою стежили ми за пригодами героїв, співчували їм, боялися за них, раділи їхній перемозі.

Як часто під звуки рідного, любого голосу змикалися поволі наші повіки і ми засипали, не дослухавши усіх пригод.

Не треба думати, однак, що казка цікава тільки малим дітям. Казка — це своєрідний вияв народного світогляду, тому то кожен народ має свої казки, часто різко відмінні від казок інших народів. Звичайно є казки і спільного змісту в багатьох народів. Ці казки могли переходити від одного народу до другого, що з часом, відповідно переробивши їх, приймав ці казки за свої. Отже з казок ми можемо виявити народні погляди на правду, справедливість, які, кінцець-кінцем, перемагають зло. Тому то казки цікаві не тільки малим дітям, але й дорослим.

Видавництво «Нашим дітям» випустило збірку¹⁾, що вміщає такі казки: «Лісовий цар Ох», «Про морського царя», «Летючий корабель», «Царенко і змія» та «Казку про орла». Більшість з них пригодницько-фантастичного характеру, особливо цікаві дітям молодшого віку. У казці про «Морського царя» показаний добрий слухняний син, що говорить: «Батенькового слова мені не ламати, не ставити мого батенька брехуном». Цей хлопчак за свою пошану, любов до батьків щасливо уникає лиха й дістає нагороду.

Збірку прикрашено мистецькими малюнками-силуетами п. М. Михалевича.

¹⁾ «Летючий корабель» й інші українські народні казки. Частина I. Видавництво «Нашим дітям» ОПДЛ. Регенсбург, 1946.

«Пригоди хороброго голуба»

Чудова книжка²⁾, що читається з неослабним інтересом від початку до кінця.

Автор один з найвидатніших представників сучасної індійської літератури, взагалі мало відомої нам, розповідає про життя і пригоди поштового голуба Рябошийки, що брав участь у першій світовій війні. З великою любов'ю ставиться автор до свого героя, показуючи його життя від дня його народження. У книжці прекрасні описи

індійської країни, місцевих звичаїв, життя тварин. Багато гарних ілюстрацій.

Книжка викликає в нас щонайшляхотніші почуття, учить лоброго ставлен-

Летючий корабель
Малюнок арт. мал. М. Михалевича

ня до всього живого, до наших друзів — тварин і птахів.

Автор закінчує свій прекрасний твір закликом: «Плекайте у своїх серцях тільки полум'я любови та приязні, щоб ви випромінювали із себе мир і спокій так природно, як квітка видихує свій запах! Хай мир буде з нами!»

Книжка цікава не тільки для дітей і юнацтва: кожен дорослий знайде в ній багато і для себе. Книжку повинен прочитати кожен з пластунів.

²⁾ Дган Гопаль Мукерджи: **Пригоди хороброго голуба**. Оповідання з індійського життя. Переклала С. Нагірна. Накладом Видавничої Спільки «Українське слово». Регенсбург, 1947.

ЗАМОВЛЯТИ Й ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ «НА СЛІДІ»

можна в кооп. «Пласт», Байройт, —
Леопольд-Касерне.
Ціна числа — 2.- НМ.

ЮНАКИ І ЮНАЧКИ!

«На сліді» — це журнал **пластового юнацтва** і Редакція хоче зробити його справді юнацьким часописом. Але ж для цього треба, щоб в часописі співпрацювали й Ви, надсилаючи

- свої статті,
- оповідання, нариси й поезії,
- описи мандрівок і зустрічей,
- фотографії й рисунки,
- дописи з пластових імпрез:
- святкувань,
- концертів — і все
- те, що варто надрукувати в часописі.

Всі матеріяли шліть на адресу:

Кооператива «Пласт»
(Для «На Сліді»)
Байройт
Леопольд Касерне, Бл. IX.

«Зоряний хлопчина»

Наша нечисленна, на жаль, дитяча література збагатилася ще одним твором — перекладом казки Оскара Вайлда «Зоряний хлопчина»³⁾. Це історія хлопчика-знайди, що його взяли до себе дуже бідні, але хороші люди. Хлопець зростає таким **недобрий**, що погордив навіть власною матір'ю, несподівано зустрінутою.

Після цього він був тяжко покараний і примушений піти блукати по світу. Поволі він усвідомлює свою негідну поведінку і стає цілком іншим: добрим, милосердним.

Коли хлопчак остаточно змінився, все кінчається добре: він стає царем, що вчить «любови, доброти та милосердя» і дає вбогим — хліб, а нагим — одежу.

Казку читається з великим зацікавленням. Ілюстрував книжечку арт. мал. Мирон Вилинський.

³⁾ Оскар Вайлд: **Зоряний хлопчина**. Переклав з англійської мови Михайло Лотоцький. Накладом Видавничої Спільки «Українське слово», Регенсбург 1947.

